

ГОД. I.

СЕПТЕМВРИЙ (1906)

КН. I.

ПЛЪВЕНСКА
ПУБЛ. ГР. ОБЩИНСКА

БИБЛИОТЕКА

ЗЕМЛЕДѢЛСКИ

ПРѢГЛЕДЪ

СПИСАНИЕ ЗА ЗЕМЛЕДѢЛИЕ,

СКОТОВЪДСТВО И ДРЕБНИТЪ

ЗЕМЛЕДѢЛСКИ ОТРАСЛИ.

Редакторъ:

Ж. Илиевъ

управителъ на Земледѣл. училище въ Боруизъ, Търновско.

Постояни сътрудници:

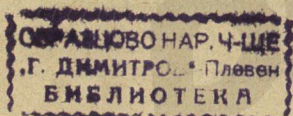
Д. Бойкиновъ, Д-ръ Ст. Георгиевъ, М. Фетваджиевъ, К. Тодоровъ,
Ц. Анчевъ, Ал. Вълчевъ, Хр. П. Мжизовъ, Св. Ив. Маневъ,
М. Бояджиевъ, А. Пенчевъ и пр.

ПЛЪВЕНЪ

Печатница на В. Димитровъ

1906

353/8a

ЗЕМЛЕДЪЛСКИ ПРЪГЛЕДЪ

СПИСАНИЕ ЗА ЗЕМЛЕДЪЛИЕ, СКТОВЪДСТВО И
ДРЕБНИТЪ ЗЕМЛЕДЪЛСКИ ОТРАСЛИ.

Вмѣсто програма.

„Земледѣлски Прѣгледъ“ ще излиза годишно въ 10 броя отъ по 2 $\frac{1}{2}$ до 3 печатни коли и ще разработва материалъ отъ практически и технически характеръ по:

1. Земледѣлската икономия,
2. Специалното земледѣлие,
3. Скотовѣдство,
4. Лозарство и винарство,
5. Градинарство,
6. Пчеларство и бубарство,
7. Птицевѣдство и питомнитѣ зайци,
8. Земледѣлска индустрия,
9. Разни.
10. Въпроси и отговори и
11. Разкази изъ селскиятъ животъ.

Като ще се ръководиме точно по горната програма, ще се старееме да даваме на разглеждане най-обширно онѣзи въпроси, отъ които нашиятъ селско-стопански животъ има най-належаща нужда.

Надѣваме, се че ще бждеме подкрѣпени въ тази си задача отъ всички наши земледѣлци и интересующи се по земледѣлието лица.

Лагеръ при гр. Плѣвенъ, 2 Августъ 1906 г.

Редакцията.

Земледѣлието

въ България.

I.

Общи попятія.

Българската земя е позната, като една отъ най-плодороднитѣ въ Европа; тя е почти наносна съ твърдѣ малки исключения — по върховетѣ на балканитѣ, гдѣто е първоначална. Благодарение на начинающата се желѣзопитна мръжа и бързото увеличение на населението, обработваемото пространство се разширява отъ година на година, а и дохода ѝ се увеличава.

Климата е умеренъ, съ исключение на лѣтнитѣ мѣсеци: юни, Юли и Августъ, които сж повечето сухи, а особено това се случавя въ южна България.

Земледѣлието у насъ, споредъ разнообразието на повърхността на нашата земя и споредъ височината надъ морското равнище, можеме да раздѣлиме на: *равнинско, хълмисто и балканско*. Равнинското земледѣлие, отъ своя страна, се раздѣля на *низко равнинско*, около рѣката Дунавъ, Марица, Тунджа, долното течение на рѣкитѣ: Искъръ, Витъ и пр. и *високо равнинско*, около София, Ихтиманъ и пр. У насъ най-вече прѣобладава хълмистото земледѣлие съ исключение упоменатитѣ равнини, а балканското земледѣлие се срѣща на всѣкждѣ по ребрата и билата на Стара-Планина, Рила, Родопитѣ, Срѣдня-Гора и нѣкой тѣхни разклонения, а особено по тѣхнитѣ сѣверни склонове.

Почвитѣ въ България сж съвършено различни. По низкитѣ равнини прѣобладаватъ глине-пѣськливитѣ — по високитѣ — хумознитѣ, глинеститѣ, а по хълмоветѣ — глинеститѣ, пѣськливо-глинеститѣ и хумознитѣ почви. Балканската почва е съвършено различна; тя бива: иловиста, глинеста, пѣськлива, чакълеста, споредъ естеството на скалата, отъ която се е образувала.

Обработваемото пространство земя възлиза на 7,413,748.95 хектара, разпарцалена на 8,021,806 парчета и на 806,245 притежатели.

По култура земята е разпрѣдѣлена, както слѣдва:

Ниви	2,975,386.21	хектара
Ливади	352,404.36	»
Градини	5,020.17	»
Гюлища	4,844.25	»
Лозя	114,815.66	»
Пасища и мѣри . .	970,199.87	»
Гори	2,867,870.79	»
Други земи	123,207.64	»
Всичко	7,413,748.95	»

А по притежания земята — частна собственост — е раздѣлена:

Притежания до 5 хектара има	41,651.45	хектара
» отъ 5 до 10 »	67,299.75	»
» » 10 » 20 »	156,701.75	»
» » 20 » 30 »	187,303.50	»
» » 30 » 40 »	209,742.09	»
» » 40 » 50 »	225,745.65	»
» » 50 » 75 »	570,004.14	»
» » 75 » 100 »	488,323.70	»
» » 100 » 150 »	672,052.94	»
» » 150 » 200 »	379,172.66	»
» » 200 » 300 »	358,664.07	»
» » 300 » 400 »	148,463.40	»
» » 400 » 500 »	78,785.99	»
» » 500 » 1000 »	133,986.22	»
» » 1000 » 2000 »	82,600.26	»
» » 2000 » 3000 »	37,779.31	»
» » 3000 » 5000 »	42,736.42	»
съ повече отъ 5000	96,644.42	»

Всичко 3,977,557.72

Слѣдователно:

Парцеларно земледѣлие до 3 хек. завзема	452,956.45	11.40/0
Дребно » » 7.5 » »	1,005,491.88	25.3 »
Срѣдно » » 10.0 » »	2,259,348.98	56.8 »
Едро » съ повече отъ 100	259,760.41	6.5 »

Всичко 3,977,557.72 100 »

Понеже нѣма мѣрило, по което да се класифицирва голѣмината на стопанствата, то възъ основа на мѣстнитѣ условия

прѣобладающето хълмисто земледѣлие, разпрѣснатостта на притежанията и тѣхната разпокъсаностъ на дребни парчета ни послужиха при горното разпрѣдѣление по голѣмината на нашитѣ селски стопанства, като не сж игнорирани и другитѣ условия при подобни разпрѣдѣления. Колкото и приблизително да е това разпрѣдѣление, все ни дава образъ, отъ който можемъ да сждимъ, че нашето земледѣлие е дребно (25.3%) и срѣдно (56.8%).

II.

Стопанска система.

Поради това, че у насъ не е развита земледѣлската индустрия, земледѣлието се ръководи по единъ твърдѣ примитивенъ начинъ. Само една захарна фабрика въ София бѣ въ състояние да вмѣкне нова надежда въ една малка частъ отъ софийскитѣ и ихтиманскитѣ земледѣлци, че земледѣлието може да бжде доходно занятие, нъ изобщо нашето земледѣлие си стои на онова ниво, на което е стояло прѣди години врѣме. Нѣколкото спиртни фабрики още не могатъ да бждатъ въ състояние да повлияятъ върху начина на нашето селско ступанствуване и, до като не се създаде картофеното спиртоварение, едва ли днесъ инстилиранитѣ спиртни фабрики ще подѣйствуватъ за една по-разумна обработка на нашата земя, па даже ако тѣ се удвоятъ и утроятъ. Първобитнитѣ орждия, съ които се обработва земята, липсата на достатъчно и доброкачественъ добитѣкъ създава липса на торъ, нужда отъ каквѣто се чувствува въ голѣма степенъ въ баирното и балканското земледѣлие, гдѣто нивитѣ сж изтощени и слабодоходни; неумѣнието да се отгледватъ крѣмни растения, което обстоятелството много влияе върху лошокачествеността на добитѣка и всичко казано вземено вкупомъ, дава първобитниятъ изгледъ на нашето земледѣлие. Една разумна законодателна рѣзка, обмислена народостопанска политика, могатъ да дадатъ новъ потокъ на нашето земледѣлие, нъ днесъ за днесъ съ прискрѣбие, трѣбва да се признае, че то, земледѣлието ни, дреме и прѣсилено дава кора хлѣбъ на единъ твърдѣ работливъ и изпеченъ къмъ земледѣлскитѣ трудъ работникъ — българскитѣ селенинѣ. И благодарение че българина не яде, той се крѣпи още икономически, нъ нека признаеме, че това отива къмъ израждане и слѣдъ врѣме, ако върви тѣй, ще изгубиме този юначенъ мускулъ, който днесъ дава най-здравата гаранция за народната ни самоотбрана.

Сѣидбообрѣшенията въ страната ни сж различни, нъ въ всѣкой случай първобитни: залежни (Добруджа) двуполни — въ равнинскитѣ земледѣлски страни (кукурузъ — жито) и триполни въ хълмиститѣ и балканскитѣ страни, гдѣто безъ угарь стопанствуванieto е твърдѣ съмнително и рисковано. Сѣятъ се най-много житнитѣ растения: пшеница, ячемикъ, кукурузъ, ръжъ, овесъ. Въ сѣверна България е извѣстна вече и културата на рапицата, въ софійско и ихтиманско — захарното цвекло, въ южна България — културата на ориза, а на всѣкъждѣ, изключая планинскитѣ мѣста, отгледването на винената лоза е твърдѣ разпространено. Културата на тютюна е ограничена, поради това че закона за тютюновото производство не се приспособява отъ вѣщи лица.

Доходността отъ нашето земледѣлие не може положително да се установи, нъ отъ статистическитѣ свѣдѣния, които имаме за годинитѣ 1897/98 и 1898/99, можеме да имаме едно приблизително понятие. Тѣзи свѣдѣния сж слѣднитѣ:

	Производство			
	1897/98 г.		1898/99 г.	
	Срѣдно отъ hekтapa	Срѣдно отъ hekтapa	Срѣдно отъ hekтapa	Срѣдно отъ hekтapa
	зърна кгp.	слама кгp.	зърна кгp.	слама кгp.
Пшеница	1182	1915	713	1313
Ръжъ	984	1617	799	1544
Смѣсъ (пшеница и ръжъ)	1260	2122	1131	2032
Ячемикъ	1316	1710	677	1153
Овесъ	1105	1662	613	1047
Лимецъ	829	1152	579	936
Кукурузъ	1939	—	1163	—
Просо	1343	1965	662	1195
Оризъ	1058	3772	1392	3970
Елда	543	—	517	—
Рапица	248	—	413	—
Сусамъ	137	—	114	—
Анасонъ	431	—	365	—
Резене	868	—	694	—
Тютюнъ	987	—	775	—

Макъ	457	6 афионъ	260	5 афионъ
Хмелъ	194	(шишки)	179	(шишки)
Памукъ	171	(влакно)	238	(влакно)
Ленъ	401	672 вл.	294	249 вл.
Коношъ	423	284 вл.	425	249 вл.
Захарно цвекло	12784	(глави)	18777	(глави)
Фасулъ	810	—	295	—
Леща, грахъ, бакла и др. варива	784	—	—	—
Картофи	15239	(клубени)	11505	—
Зеле	29277	(зелки)	26877	(зелки)
Лукъ	9865	(глави)	6940	(глави)
Арпаджикъ	9015	(глави)	3716	»
Фий, ровъ, бурчакъ, лудо просо	2888	(сѣно)	824	(сѣно)
Сѣно отъ естествени ливади	2477	(сѣно)	1060	»
Сѣно отъ искусствени ливади	4140	(сѣно)	1841	»
Кръмно цвекло	24943	(глави)	26125	(глави)
Лозе	1373	705 мѣстъ	3804	200 мѣстъ
Гюлове	1533	95 м. масло	1519 цв.	?

III.

Земледѣлски работници.

Въ отношение на земледѣлскитѣ работници България не стои, както нѣкой други страни. Германскитѣ едърѣ земледѣлци е принуденъ да контракти свойтѣ работни рѣцѣ още прѣзъ Априлъ мѣсецъ, за до края на стопанската година, като е принуденъ да имъ плаща надница и тогава, когато съвсѣмъ нѣма работа за тѣхъ, само и само да ги има готови за жътвата на житата, картофитѣ и цвеклото. У насъ въпроса стои съвсѣмъ друго яче. Тукъ се намиратъ винаги работници: дребнитѣ стопанства си иматъ кжци работници, а срѣднитѣ и едритѣ стопанства наематъ така нареченитѣ жътварски чети — балканджий, на които хранитѣ узрѣватъ съ една, двѣ и три недѣли по късно. По врѣме на жътва въ полето, балканджийтѣ — жътварки — слизатъ отъ балкана, прѣдвождани отъ своятъ драгоманинъ и още нѣкой и други мжжъ — врѣзвачи — и прѣдлагатъ своятъ трудъ обикновено подъ акордъ. Единъ декаръ или старъ дюломъ пожъватъ, поврѣзватъ и складиратъ на

крѣстици, срѣщу заплата 1'40—1'80 до 2 лева. Срѣднитѣ и едритѣ земледѣлци, въ сѣверна България, ангажирватъ нуждитѣ си работници — жтвари — още отъ зимата. Това ангажироване не е отъ нѣмане на работници, а защото има доста бѣдни сѣмейства, които нѣматъ срѣдства да прѣживѣятъ зимата, вслѣдствие на което продаватъ трудътъ си на по-заможнитѣ селени още отъ есенъта и зимата. Заможнитѣ селени се снабдяватъ по този начинъ съ много евтини, да не кажеме почти безплатни работници. Въ южна България нуждата за работни рѣцѣ се чувствува въ два паріода: по граденеѣ на чалтицитѣ и по жтва, нѣ за забѣлѣзване е, че въ сѣверна България, не се цѣни работата на циганитѣ, когато въ южна България земледѣлцитѣ вербуватъ своитѣ работни рѣцѣ изключително изъ между циганитѣ, които биватъ подѣржани почти прѣзъ цѣлата зима за лѣтна работа. Нѣ въ всѣкой случай тѣ сж надничари или акордисти, когато въ сѣверна България, купенитѣ прѣзъ зимата работници, почти изключително изъ между българското население, сж надничари, изключение четитѣ, които сж акордисти, а по рѣдко надничари. Дневно възнаграждение на надничаритѣ до жтва е 70—80 ст. до 1 левъ за женски и 1 до 1'40 лв. за мжжки работникъ, а по жтва 1'30 до 1'50 лв. за женски и 1'80 до 3 лева за мжжки работникъ. Слѣдъ жтва надниците пакъ спадатъ, както и прѣдъ жтва.

Освѣнтъ надничари и акордисти по жтва въ западна България е развита и другъ единъ видъ работа — въ замѣна, *на замѣна*. Двѣ, три сѣмейства днесъ ще работятъ вкупомъ на едно мѣсто на единъ стопанинъ, утрѣ, да положиме, на второто сѣмейство се поврѣщатъ толкова надници отъ първото сѣмейство, колкото е то заело и пр. Този начинъ на помагане въ работа е примитивенъ, нѣ крайно практиченъ, защото той сродява, така да се каже, сѣмейство съ сѣмейство и изличава и най-малката умраза на едного къмъ друго.

За ратай се цѣняватъ обикновено хора безимотни и мързеливи. Тѣ се пазаряватъ обикновено за половинъ година, отъ Гергьовъ-денъ до Димитровъ-денъ и обратно, нѣ има и такива, които се пазарятъ за година. Заплата на ратаитѣ е полугодина и година, само дѣржавнитѣ заведения исплащатъ и пазарятъ мѣсечни ратаи. Полугодишната заплата на ратаитѣ е 120—150 лева, храна и обувки, на годишнитѣ — 200—250 лева, храна и обувки. Заплатата се исплаща обикновено въ пари, нѣ има случай да се дава една часть въ натура и то обикновено пшеница или кукурузъ.

СКОТОВЪДСТВО.

Гоене на свинитѣ.

Ханвер. Земледѣл. лѣсовѣдски вѣстникъ публикува единъ реферетъ на земледѣлеца Иоханъ Доббрекау, по угодяване на свинетѣ. Не ще е безинтересно и за нашитѣ земледѣлци да знаятъ съдържанието на споменатий рефератъ, отъ който могатъ да исчерпятъ достатъчно поука.

За да се увѣнчае съ успѣхъ гледането и гоенето на свинетѣ, казва г. Доббрекау, трѣбва да се обърща внимание на слѣдующитѣ нѣколко точки:

1. Да се прави изборъ на расата и животното;
2. Старостта на свинята;
3. Смѣстата и качеството на храната;
4. Приготовление на храната и
5. Кочината.

1. При избора на животното трѣбва да се взима въ съображение пазара. Тамъ, гдѣто се търсятъ свине за месо, т. е. такива съ тежина отъ 90—120 килограма, които да иматъ повече месо, а по малко масъ, се взиматъ за хранение свине произходящи отъ подобрена мѣстна порода, скръстосана съ английски нерѣзъ или обратното. Кждѣто се търсятъ тежки свине, които да даватъ много сланина и прораствало съ тлѣстина месо, въ такъвъ случай се взиматъ за угодяване свине, скръстосани съ едра английска раса на мѣстни свини, а когато пазара търси угоени свине за масъ, въ такъвъ случай се взиматъ за хранене мѣстни или английски голѣмо-расови йоркшири или беркшири.

2. За да се угодятъ свине за месо може да се започне съ храненето имъ отъ 4-й мѣсецъ и храната да не бѣде много питателна. Когато ще се храни свиня за сланина, послѣдната трѣбва да бѣде израстнала, та да нѣма нужда отъ храна за растене, а за образуване на сланина. За въ такива случай мѣстнитѣ свине трѣбва да сж навършили една годишна възраст, а продуктитѣ отъ скръстосване на мѣстни свине съ английски или чисто английски се взиматъ на $\frac{1}{2}$ или $\frac{3}{4}$ годишна възраст.

Всичкитѣ свине, които ще се хранятъ за масъ, трѣбва да се кастриратъ (скопятъ).

3. Хранене на растящи свини. За храненето на младитѣ свине, за голѣмо съжаление, нѣмаме никакви дати, произходящи отъ личенъ опитъ, затова тукъ ще се придържаме изключително къмъ общата практика на храненето. Да се оставятъ прасетата да сучатъ отъ майкитѣ си 6—8 недѣли, обаче слѣдъ $2\frac{1}{2}$ до 3 недѣлната имъ възраст, може да имъ се дава и ячемични или житни зърна. Прѣзъ тази възраст имъ се оставя въ локвата за каляне ситно раздробени вжглища (дървени или камени), пѣсѣкъ и подобни, като диетическо срѣдство. Осемъ дена слѣдъ това (или къмъ края на 4-та недѣля) майката неможе да храни малкитѣ си достатъчно, затова имъ се дава кравешко млѣко, наполовина разредено съ вода. Понеже говеждото млѣко се различава по естеството си отъ онова на свинята, затова такова да имъ се дава отъ начало по-малко, защото въ противенъ случай може да прѣдизвика диярия у малкитѣ прасетѣ. Обикновено се смѣта за едно прасе по една десета литръ млѣко, а въ изключителенъ случай $\frac{1}{4}$ литръ на день. Млѣкото и зърната постепенно се увеличаватъ, споредъ нуждата; тѣ даватъ на младитѣ животни достатъчно количество фосфорна храна, когато варовититѣ вещества трѣбва да се прибавятъ, за която цѣль се притура въ храната дневно на глава по 3—4 грама тебеширенъ прахъ*). По сетнѣ се тура въ млѣкото малко количество смачкани сварени картофи или по-добрѣ запарено градинско или крѣмно цвекло съ малко ситно прѣсѣта овесена ерма. Пълното кравешко млѣко постепенно се замѣства съ такова, но кисело и отсмѣтанено (постно). По нѣкогажъ дохожда, че прасетата се пускатъ отъ третиятъ мѣсець на паша по детелиновитѣ или фиеви ливади, но е за прѣдпочитане да се изкарватъ на паша на петъ мѣсечна възраст и то по пасища, гдѣто прѣобладава червената детелина. Половата зрѣлостъ настѣпва къмъ 8—9 мѣсець. Младитѣ свинки се хранятъ по-слабо, отколкото нерѣзитѣ.

Свършено еднакво се отгледватъ младитѣ свинки за гоене, съ онѣзи за приплодъ, като се знае само това, че свинитѣ за гоене получаватъ малко по-силна храна на азотни вещества. Напротивъ, свинетѣ, които ще се отгледватъ съ цѣль да се хранятъ за масѣ, получаватъ до $\frac{3}{4}$ годишната си възраст за храна суроватка съ картофи или цвекло, малко ячемична или кукурузна ерма. За да се развиватъ съразмѣрно и

*) Остатъцитѣ отъ тебеширенитѣ кутии по дюкенитѣ.

коститѣ, тѣ трѣбва да получаватъ дневно въ храната си нѣщо около 5 грама тебеширенъ прахъ.

Свине, които трѣбва да се уговяватъ до четвъртиятъ или петиятъ мѣсець (на възраст) е потрѣбно да имъ се дава къмъ ермата и задушенитѣ смачкани картофи още и отсмѣтанено млѣко. Послѣдното дѣйствува въ такъвъ случай отлично. Съ такива свине съмъ правилъ единъ опитъ на храненето имъ, който се потвърди и отъ Бурмайстеръ-Хорнъ, като имъ давахъ слѣдната дневна дажба: 1.5 до 2 килограма ячемена ерма, 3 до 5 литри отсмѣтанено (постно) млѣко, 4 до 5 килограма картофи. Отъ тази храна бѣше дневниятъ прирастъ 0.750 до 1 килограмъ живо тегло. Щомъ свинитѣ достигаха 110 до 120 килограма се продаваха. Отъ начало на гоенето е потрѣбно да се дава повече храна, отколкото по сетнѣ. (Нѣщо на 1000 кгр. живо тегло се пада отначало около 44 кгр. сухо вещество, и сетнѣ, слѣдъ като се насити, спада на 25—30 кгр. сухо вещество).

Добри хранителни вещества за гоене сж: кукуруза, рѣжътъ и овеса, като се смелятъ на дребна ерма. Върху количеството на бѣлтѣчнитѣ вещества, които сж потрѣбни при кърменето сж, споредъ опитното стопанство въ Лаухщедъ: 12 свини сж държани 77 дена въ три отдѣления, като за всѣки 1000 килограма живо тегло е давана слѣдующата дневна дажба:

I Отдѣление съ 4 свини.

60'00	кгр. запарени картофи,
71'00	» постно млѣко,
17'75	» ячемична ерма.

II Отдѣление съ 4 свини.

60'00	кгр. запарени картофи,
21'25	» ячемена ерма,
6'86	» брашно отъ месо.

III Отдѣление съ 4 свини.

60'00	кгр. запарени картофи,
71'10	» постно млѣко,
5'78	» ячемична ерма,
23'97	» 1 часть трѣстена захаръ и 1 часть ячемена ерма.

Всичкитѣ животни сж получавали, за глава и на день, по 15 грама фосфоро-кисела крѣмна варъ. Първата дажба съдържа на 1000 кгр. живо тегло 5 кгр. прѣваримъ бѣлтѣкъ, 28 кгр.

прѣварими безазотисти екстрактни вещества. Дневниятъ прирастъ прѣзъ първитѣ 5 недѣли е билъ 0'718 кгр. При второто отдѣление се е падало на 1000 кгр. живо тегло 7'5 кгр. прѣваримъ бѣлткъ, 28 кгр. безазотни екстрактни вещества и дневниятъ прирастъ е билъ 0'661 кгр.

При третото отдѣление се е падаль 5 кгр. прѣваримъ бѣлткъ и 40 кгр. безазотни екстратни вещества. Дневниятъ прирастъ е билъ 0'929 кгр.

Кукуруза е отлично хранително вещество за свинетѣ, а особено, когато е по ефтинъ отъ ячемика. Той се дава въ равна пропорция съ ячемика размѣсенъ съ суроватка. Въ края на 8-та недѣля кукуруза се изостава и изоставената частъ се замѣства съ ячемикъ. Въ първиятъ периодъ на гоенето се прѣпоръчва да се употреби въ малко количество сваренъ грахъ, отъ който свинята налага на тѣлото си хубаво месо, което има особенни качества за шумка.

4. Храна и приготвянето ѝ. Да се прави гжста чорба отъ сварени картофи, цвекло и да се сгжсти въ видъ на каша съ придатачната кукурузена и ячмена ерма, а когато се дава само послѣдната, тя да се полѣе съ врѣла вода толкова топла, колкото е топлината на животинското тѣло.

Приборитѣ, съ които се хранятъ свинитѣ, да се държатъ винаги чисто, като се миятъ всѣкой день, а най-малко веднажъ въ седмицата да се промиватъ съ варовита вода.

5. Кочината да бжде умѣрено топла, 9 до 12⁰ R, суха, чиста и провѣтрива. Много топлитѣ кочини сж еднакво врѣдни, както и много студентѣ.

Може ли да се употребява кжкля за храна на домашнитѣ животни?

Единъ отъ най-честитѣ бурени, които изнечиства нашитѣ зимни жита е кжкля (A Githago). Той се употребява за примѣсъ къмъ трицитѣ и то понѣкога въ твърдѣ голѣмо количество. Въ воденицитѣ, а особено въ промишленитѣ, житото се прочиства отъ всичкитѣ чужди примѣси и се меле на брашно. Кжкля съставлява нѣщо около 50 0/0 отъ чуждитѣ примѣси на пшеницата и воденчаритѣ го мелятъ и смѣсватъ съ трицитѣ. Тази манипулация се третира напълно като фамимфикация, защото подъ думата трици разбираме отпадацитѣ при мелението

на брашното отъ прѣдварително прочистено, за мливо, жито.

Не прѣди дълго врѣме намѣриха, че смѣсването на смлѣтиятъ кжкълъ съ трицитѣ, не само че е фалшификация, но че той дѣйствува утрово върху домашниятъ добитѣкъ, тъй като въ него е намѣрена една утровна материя — *Гитхагинъ*. Този възгледъ се възприемаше двоеякъ, до като професоритѣ: Д-ръ Хагеманъ и Д-ръ Ханзенъ, въ земеделската Академия въ Бонъ — Попелсдарофъ, потвърдиха съ опити, при хранение съ кжкълни трици, въ смиселъ: трицитѣ размѣсени съ 40-50 % кжкълъ не сж утровни. Д-ръ Ханзенъ намира че такива трици нѣматъ влияние и върху количеството на млѣкото, но че маслото, получено отъ него има по-лоши качества.

Гледанието на селскитѣ нерѣзи.

Нашитѣ селени се отнасятъ обикновено небрѣжно къмъ отгледването на расплодницитѣ, които и безъ това сж твърдѣ малко. За да се увѣри челоуѣкъ въ това, достатъчно е да надникнеме на масата на членъ-касиера на нашитѣ постоянни комисии и ще види купъ поржчки за расплодници, за които прѣдварително се внасятъ суми отъ селата. За голѣмо съжаление, покрай многото поржчки ще забѣлѣжите че има и много актове за смъртни случай на разгледници, било отъ лошо гледание или умишлено осакатяване или убиване, защото направилъ нѣкому поврѣда. Изобщо вземено расплодницитѣ у насъ не се гледатъ съ това внимание, което тѣ заслужаватъ да имъ се отдаде. Тази незаслужена участь постига расплодницитѣ на нашитѣ селски чарди, благодарение на това, че нашитѣ кметове не разбиратъ добръ своята обществено-стопанска дѣйность въ село.

Каквато е участъта на всичкитѣ расплодници въ село, такава е и онази на селскитѣ нерѣзи. Обикновено тѣ се пускатъ въ свинетѣ, което не е лошо, обаче вечеръ, като се върнатъ свинитѣ отъ паша, всичкитѣ отиватъ въ двороветѣ на стопанитѣ си, или послѣднитѣ ги прѣсрѣщатъ, а селскиятъ нерѣзъ ходи, въ много села и много често, цѣла нощъ по улицитѣ и въ края на крайщата стане за нищо негоденъ.

Селенитѣ знаятъ много добръ какъ се гледа нерѣзъ, но понеже той е за общо ползване никой не взима грижата да го подържа, като знаятъ, че това е работа на общината.

И кмета знае какъ се гледа нерѣзъ, но той е занятъ съ важни или маловажни селски работи и съзнавайки или не съзнавайки остава гледането на нерѣза отъ днесъ за утрѣ. Съ тѣзи нѣколко реда не ние цѣлѣта да упрѣкнеме кметоветѣ, колкото да спомогнеме въ трудната имъ кметска работа.

Нерѣза да се пуска на свине, когато достигне на 1 годишна възраст, за скорозрѣлитѣ у англиски раси, а мѣстнитѣ, когато навършатъ 1 $\frac{1}{2}$ годишна възраст. На единъ нерѣзъ се полагатъ, спорѣдъ нашитѣ условия, гдѣто скачанието трае прѣзъ цѣлата година, 40 до 50 свине, при свободно скачание, а ако пускането е рчно за единъ нерѣзъ сж достатѣчни 50 до 60 свини *).

Ако нерѣза ходи съ селската чарда, на свинара трѣбва се вмени въ обязаность да прибира нерѣза въ общинската кочина и да го гледа, по указаниятъ по-долу начинъ. А ако нерѣза се непуска общо съ селскитѣ свини, то едина отъ селскитѣ прислужници — кехаи и пр. трѣбва да го пускатъ ежедневно на разходка изъ общ. дворъ, па даже и кочината му трѣбва да има специално заградено отдѣление, гдѣто да се движи.

Кочинитѣ нетрѣбва да бждатъ много свѣтли, но не и тъмни. Тукъ мѣрилото за нуждната свѣтлина не може да се опрѣдѣли друго яче, освѣнъ като се пази просто да влиза толкова свѣтлина, щото да распознаеме дали кочината е чиста или не. Освѣнъ свѣтлината едно важно условие още е щото кочината да бжде суха и достатѣчно провѣтрива. За да се пази редовна чистота въ кочината, трѣбва да се мѣни постилката на нерѣза поне три пѣти на седмицата.

За да се пази нерѣза въ здраво състояние, което има голѣмо значение при прѣдаването на неговитѣ качества, трѣбва да се храни редовно. Едно отъ най-важнитѣ условия въ случая е щото да се недава на нерѣза водна храна, а винаги по суха, тѣстена. Най добра храна е: тикви, крѣмно цвекло, картофи и пр. размѣсени съ овесна ерма, но ако нѣма такива продукти, да му се дава кукурузъ, ячемикъ и пр. въ форма на ерма, но една частъ отъ нея да се даде суха.

*) Английскитѣ нерѣзи се пускатъ обикновено отъ ржка, а другитѣ породи могатъ да се пускатъ и въ чардата.

Лозарство и Винарство.

Защо съхнатъ присаденитѣ лозя?

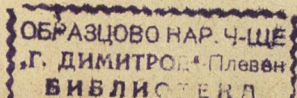
Съ въвеждането на американскитѣ лози, като основа на днешното лозарство, стана цѣль прѣвратъ въ начинътъ на съгледването и поддържането на тази култура и голѣми промѣни въ тѣхническитѣ и механически приеми. Като не способна сама по себе си американската лоза да ни даде онова качество грозде, което бѣ отличително прѣимущество на европейскитѣ видове лози, трѣбваше да се прибѣгне къмъ присаждането, като изкуствено срѣдство да се заставятъ двѣ, съ различни свойства и качества лози, да живѣятъ заедно, което, дѣйствително, отъ една страна ни осигурява съ американската посадка, не поврѣдимостта отъ филуксерата и отъ друга ни дава възможностъ, съ европейския присадникъ, да имаме грозде каквото искаме. Нъ присаждането при тѣзи си прѣимущества, сътъ които се ползуваме, прѣдизвиква цѣла една пертурбация въ живота на създадената чрѣзъ него нова лоза; то нарушава онази интимна връзка, която съществува между органитѣ на лозата, измѣнява начинътъ на хранението, влияе върху плодородието и трайността и т. н. Ето защо, присаденитѣ лозя сж изложени на всѣкакви страдания, на много заболявания и пр. каквито при старитѣ лозя не сж съществували или се срѣщаха съвсѣмъ рѣдко. У насъ подновяването на лозата е започнало прѣди 8—10 години, нъ едвамъ въ послѣднитѣ 5—6 то зима единъ по голѣмъ размѣръ, така щото на много мѣста се срѣщатъ вече доста лозя на тази възраст.

Какво е състоянието на възобновенитѣ до сега лозя? — Единъ повърхностенъ прѣгледъ на онѣзи мѣстности, въ които новитѣ лозя сж зимали едно по широко распространение, при очевидността на онази богата и обширна растителностъ, която прѣдставляватъ, заключението ще бже, че възобновенитѣ лозя сж изобщо добри, вирѣятъ отлично, макаръ че не сж още установено плодородие, т. е. тѣ сж такива, каквито могатъ да бждатъ млади още присадени лозя, гдѣто и да бждатъ тѣ. Другъ е, обаче, въпросътъ, когато се вземъ въ частности, въ отдѣлни лозя, при отдѣлни случаи. Но не е това, което характеризира доброто или личното състояние на новитѣ лозя. Трѣбва шири

това да забѣлѣжимъ, за да си обяснимъ онѣзи аларми и слухове, които се прѣскагъ за смѣтка на присаденитѣ лозя, че нашитѣ лозари отъ нищо нѣщо се трѣвожатъ: една изсѣхнала главина, единъ пожълтелъ листъ, нѣкой брѣмбаръ или червей, прѣдизвикватъ цѣли вълнения, цѣли тревоги! Разбира се, това е твърдѣ естествено и обяснимо. Отгледването на старитѣ лозя бѣше ефтино и лесно: липса ли нѣкоя главина, веднага се подновява съ далдърма, застарѣе ли лозето, лесно се подмладява, сѣхнението на главини бѣше по-рѣдко въ онова врѣме и вънъ отъ всичко това, нѣмаше тѣзи болести, които днесъ нападатъ лозята. При новитѣ лозя условията сж съвсѣмъ други: изсѣхването на една главина докарва нови разноси и грижи, нѣколко години закѣсняване въ работата и пр. а сжществуването на разни болести и паразити изисква отъ лозаря една постоянна, трудна и скъпа борба. Нъ, . . . туй е то днешното лозарство; мина врѣмето ни: »забий клечка, пий вино».

Като изключимъ онѣзи не нормалности и заболявания, на които сж положени присаденитѣ лозя и които, въ повечето случаи се дължатъ на атмосферни и почвени влияния и бѣха положени на тѣхъ, често пѣти, и старитѣ лозя, съ тази си статия искаме да разгледаме на какво се дължи сѣхнението на отдѣлни главини въ присаденитѣ лозя, което въ настояще врѣме най-много плаши лозаритѣ? За прѣвъ пѣтъ туй явление у насъ се забѣлѣжи въ по-голямъ размѣръ миналата година и мнозина го отдадоха тогава на измрѣзване, подиръ една тежка и сурова зима, каквато бѣше 1904 905; нъ, сжщото нѣщо се забѣлѣжи и тази година и оплаквания идатъ отъ много мѣста и сега нѣма основание да се обяснява съ измрѣзване, когато имаме една зима умерена, даже топла и една пролѣтъ безъ никакви рѣзки промѣни на врѣмето и безъ студове и слани. Възможно е и студътъ да показва извѣстно влияние, както и много други причини могатъ да подѣйствуватъ, защото една лоза, която е болна и неджгава, винаги е по чувствителна къмъ климатическитѣ неспгоди отколкото здравата. Въпросътъ е, обаче, че сжщинската причина на сѣхнението трѣбва да диримъ съвсѣмъ другадѣ. Тази причина е слѣдствие на самото присаждане, именно: въ не добрата спойка, въ надебеляването и отокътъ, който се образува на присадника. Единъ повърхностенъ прѣгледъ на изсѣхналитѣ главини, въ което и да е лозе, ще убѣди всѣкиго въ това. За да си обяснимъ защо такива лози, не добръ споени, съ брука и пр. сѣхнатъ, нужно е да си припомнимъ какъ

35318a

става хранението на лозата и на какви физиологически функции то е основано. Извѣстно е, че лозата, както всѣко растение, поглѣща храната въ видъ на течностъ съ коренитѣ си, която, за да стане годна да се възприеме отъ разнитѣ органи, отива въ листата, гдѣто отъ дѣйствието на въздуха и топлината се прѣработва и се поврѣща на долѣ, като се распрѣдѣля по разнитѣ органи и достига до коренитѣ. Щомъ по пътя си храната (соковетѣ) срѣшне нѣкакви препятствия, тогава хранението на лозата не става правилно и лозата страда. Такова препятствие при новитѣ лозя се явява винаги присаденото мѣсто, Когато това мѣсто е срастнало добрѣ и гладко, соковетѣ могатъ да циркулиратъ правилно и лозата почти не страда; нѣ щомъ срастванието е лошо, има надебеляване или отоци, тогава то се явява като едно силно препятствие за движението на соковетѣ, особено на този, който се връща отъ листата (*Sève descendante*). Тѣй като непрѣработената още храна (*Sève brute*), която иде отъ коренитѣ, се движи по дървесината, то обикновено тя свободно минава прѣзъ присаденото мѣсто, даже и да има надебеляване или отокъ, освѣнъ когато спояването не е напълно, нѣ храната, която иде отъ листата, (*Sève élaborée*) пътува по младата дървесина (ликото) и кората и понеже при надебеляването и брукитѣ тѣ не сж схванати съ подложката, то не може да мине къмъ коренитѣ. По тази причина коренитѣ не могатъ да се развиватъ, а надебеляването постоянно расте, тѣй като тамъ се централизира сокътъ, който не може да прѣмине въ коренитѣ. Дѣйствието, което тукъ се забѣлѣзва, е сжщото, каквото става и при колцованието на лозитѣ (*Incision annulaire*); тукъ се изрѣзва кората до дървесината, за да не може прѣработената храна да прѣмине надолѣ и се образува сжщо едно надебеляване на горната страна на отрѣзътъ, вслѣдствие напънътъ на сокътъ, който иде отъ листата. А като се знае че лоза подложена нѣколко години подъ редъ на тази операция (калцованието), ослабва, даже може да пропадне, то сжщото и въ много по силенъ размѣръ е съ присаденитѣ лозя, когато иматъ бруки или надебеляване на присадника.

Помѣстениѣ тукъ картини ни прѣдставляватъ лози съ добра спойки и съ надебелявания, отъ които всѣки ще може да си обясни прѣимуществата и недостатъцитѣ на еднитѣ и другитѣ.

Въ фигура 1 имаме двѣ едногодишни лози, извадени отъ вкоренилище, отъ които *а* съ хубава и здрава спойка, а *б* съ значително надебеляване на присадника, въ видъ на брука.

а

б

фиг. 1.

Лози отъ категорията на а, посадени на постоянно мѣсто, ще се развиватъ добръ и правилно, при всичко че се забѣлѣзва едно слабо надебеляване на присадника, което много рядко може да се избѣгне, нъ не прѣдставлява никаква опасностъ за живота на лозата и при благоприятни условия подложката може да надебелѣе и се изравни съ присадника. Съвсѣмъ друго е при б. Тукъ още първата година се е появило силно надебеляване на присадника и такава лоза, турена на постоянно мѣсто, нѣма да утрае дълго врѣме. Бруката постоянно ще надебелява, подложката ще остане слаба, и по

причини, които обяснихме по-горѣ, такава лоза неминуемо ще пропадне.

Фигура 2 ни прѣдставлява една 4—5 годишна лоза, изстѣхнала вече, отъ която много ясно се вижда, какъ надебеляването постоянно се е развивало и гжбясвало, а подложката е останала слаба и неразвита. Сжщото нѣщо е и при фигура 3

фиг. 2.

фиг. 3.

фиг. 4.

фиг. 5.

и 4; тѣ ни прѣдставляватъ една и сжща лоза, гледана и отъ двѣтъ страни; тукъ имаме едно надебеляване много силно, което

е вътрвено, подложката е останала слаба и при едно малко искривяване, такава главина лесно се причупва. Освѣтъ този, по подложката се забѣлѣзватъ празнини, причинени, въротно отъ механически поврѣди, които още повече усилватъ страданието на лозата. Сжщо нѣщо ни прѣдставлява и фиг. 5.

Въ фигура 6 пѣкъ имаме двѣ лози съ правилна и свѣршенна спойка. При *а* имаше едно слабо надебеляване на присадника, което, обаче, е безврѣдно, защото, сврѣзката между присадника и подложката не е прѣкъсната, храненето си стаа правилно и при този случай, често пѣти, съ застаряването на лозята подложката надебелява и разликата, слѣдъ врѣме, може свѣсѣмъ да изчезне. При *б* имаме една главина почти безъ никакво надебеляване, само малко се забѣлѣзва присаденото мѣсто; тукъ, може да се каже, една свѣршено правилна, идеална спойка, главината се развива равномѣрно, подложката постоянно се усилва, крѣпи здраво лозата и може да се държи, даже безъ подпорка. Такива трѣбва да бждатъ лозитѣ, за да ѣма онѣзи случай отъ изсѣхване, каквито днесъ срѣщаме.

Какъ се образува надебеляването на присадника? На този въпросъ е мжно да се отговори точно и положително. Изучаването свойствата на американскитѣ и европейскитѣ лози при присаждането ни доказва, че лошата афиниция прѣдизвиква тази ненормалностъ, обаче, то не е едно явление винаги постоянно. Въ практиката при присаждането на лозитѣ се срѣщатъ разнообразни случаи. Ще се намѣрятъ лози съ надебеляване и бруки, нѣ и съ хубави и свѣршенни спойки.

Въ нашата практика, ний лично сме се интересуваели отъ този въпросъ и нѣколко години сме наблюдавали присаждането на мѣстнитѣ сортове съ американскитѣ и сме забѣлѣжили само единъ случай на едно общо и постоянно надебеляване въ голѣмо множество лози. То е при присаждането на сливенската *шеска*. Този сортъ, изобщо, прави надебеляване на всички американски подложки, а ососено съ Рипар. х. Рюпестрисъ 3309. Двѣ години подъ редъ той се присажда въ два частни разсадници въ Ловечъ и най-счевидно се забѣлѣжи образуването на надебеляване и бруки. И

а фиг. 6. б

видно се забѣлѣжи образуването на надебеляване и бруки. И

това, което прави впечатление, че при пръвъ погледъ въ вкоренилицето или на снопчетата виждашъ почти всички лози съ малко или много надебеляване, когато при други сортове, ще се намѣрятъ и едни и други. Сжщото явление се забѣлѣзва до нѣждѣ и за гжмзата върху 3309; въ Плѣвентъ, напр., по тази причина, много избѣгватъ тѣзи сортове. При други случай, обикновено, ще се намѣрятъ и хубаво споени лози и такива съ различно надебеляване и бруки. Значи, образуването на тази ненормалностъ не е вслѣдствие единствено на афиницията, а има и други вънкашни причини, които влияеть. Напр., надебеляване може да се образува при невнимателна работа: искривяване на калемътъ, не доброто прилѣпване на отрѣзитѣ, когато присадникътъ е дебелъ и силенъ а подложката тънка и слаба и т. н. Нѣкои мислятъ, че стратифицирането на лозитѣ въ мжхъ (отоплението), особно при силна температура, причинява сжщо образуването на бруки. Теоритически това може да се приеме за вѣрно, като се има прѣдъ видъ, че при висока топлина калуса се образува въ по-мжсо вѣрме, а извѣстно е че когато спояването става постепенно и бавно, то е по съвършено и пълно, отколкуто когато става въ бързо вѣрме. Както и да е, тѣзи въпроси сж прѣдметъ на опити и изучавания у насъ и нашитѣ лозарски институти (училища, станций и разсадници) имъ се налага дългъ въ интереса на лозарството да се прѣдадатъ на едно по сериозно изслѣдвание на тѣзи въпроси, за да се установятъ нѣкои факти, отъ които лозаря да може да се ползува.

Отъ изложеното до тукъ ясно се вижда кои сж причинитѣ за съхнението на главини въ присаднитѣ лозя. Г-нъ Цв. Пеневъ, управителъ на лозовия разсадникъ въ гр. Ломъ, въ една обстоятелствена статия публикувана въ бр. 17 и 18 на «Орало» отъ 1905 г., като описва сжщитѣ тѣзи явления въ Ломско, слѣдъ внимателно изслѣдвание е дошолъ до заключение, че съхнето се причинява отъ недоброто спояване и отъ седемъ още други причини: прѣсичане, кжси подложки, отъ насѣкоми, отъ роснитѣ коренчета и пр. Като признаваме че всички изброени отъ г. Пенева причини могатъ да изсушатъ една главина, считаме за нужно да забѣлѣжимъ, че съ исклучение на първата: *не добро прѣзвѣзване*, което се състои въ надебеляването, брукиѣ, гжбясването и гниенето, въ спояването само на една страна и пр. другитѣ причини, особено при онова внимателно отгледване на лозята, което трѣбва да признаемъ за честь на нашитѣ лозари, едвамъ ли могатъ да прѣдизвикатъ такъвъ раз-

мѣръ съхнение, което да обърне внимание. Не отказваме, че и отъ ударване, отъ насѣкоми, отъ кжси подложки, отъ роснитѣ коренчета и пр. може да исъхне нѣкоя главина, нѣ такива случаи сж свършено рѣдко. Само че тѣзи условия заедно съ негодността на лозитѣ още повече увеличаватъ съхненето.

Прочее, за да се избѣгнатъ или намалятъ случаитѣ отъ съхнение въ присаденитѣ лозя, длѣжностъ се налага на всѣки лозаръ да обръща най сериозно внимание на спойката на лозитѣ. Има ли надебеляване или бруки, при които свръзката между присадника и подложката се прѣкъсва, такива лози да се исхвърлятъ. Мнозина обръщатъ внимание на лѣтораститѣ и коренитѣ само, много ги съблазняватъ буйнитѣ лѣтораста, а често такива има и при най силнитѣ бруки; даже такива лози, посадени на постоянно мѣсто, първитѣ 2—3 години иматъ голѣми лѣтораста, а подиръ ослабватъ и исъхватъ. Когато се присажда на постоянно мѣсто или на зелено, или пакъ се сядятъ направо стратифицирани лози, трѣбва прѣзъ есенята да се прѣгледатъ добрѣ всички на гледъ хвадати лози и тѣзи, които нѣматъ хубава спойка да се унищожаватъ и попълнятъ. При сегашнитѣ случаи отъ съхнене, особено въ силенъ размеръ е въ лозята възобновени на постоянно мѣсто.

Друго едно обстоятелство, което интересува нашитѣ лозари, е: дали съхненето и въобще онѣзи ненормалности, които се срѣщатъ при присаденитѣ лозя, сж едни явления, които ги има само у насъ, или ги има и по другитѣ свѣтове? По поводъ на това често пжти ще слуша човѣкъ разни натяквания за нашитѣ специалисти, че не разбирали тѣзи работи, че не познавали почвитѣ и т. н. и гледатъ съ едно недовѣрие къмъ тѣхнитѣ наставления. За утѣшение на нашитѣ лозари ще имъ кажемъ, че тѣзи нѣща се срѣщатъ на всѣкъдѣ; има ги и въ Франция, люлката на новото лозарство, защото присаденитѣ лозя сж поставени при еднакви условия, както тукъ въ България, така и тамъ. Ето какво казва единъ авторитетинъ французинъ г. Шози, професоръ по земледѣлието въ Гарскій окръгъ, който наблюдава възобновлѣнието на лозята отъ 30 год. насамъ: *) »Всѣка година, да не кажемъ всѣки день, въ възобновенитѣ чрѣзъ присаждање на американски подложки лозя, пропадатъ главини. Така се образуватъ празндини, които не само че намаляватъ прихода, нѣ даватъ още на лозето единъ лошъ изгледъ. Трѣбва, прочее, да се попълватъ тѣзи празндини и за трудолюбивий

*) *Revue de viticulture* № 573 omъ 1904. *Les manquants dans les vignes greffées.*

лозарь то е едно постоянно занимание, почти една длъжностъ.

Най напрѣдъ, защо смъртността въ присаденитѣ лозя е по-голъма, отколкото въ тѣзи, които не сж присадени? То е, безъ съмнѣние, точната причина, въ самото присаждане. Знае се, че присаждането ослабва подложката; знае се сжщо, че присаденото мѣсто е едно прѣпятствие за свободното цирколиране на сокътъ (мжзгата); знае се сжщо, че клѣткитѣ, които образуватъ спойката, често пжти загниватъ или се нападатъ отъ разни рани, буци и др.; знае се, най послѣ, че свръзката между присадника и подложката не е винаги здрава и че най малката случайностъ може да ги разедени. И тѣзи причини за поврѣждания, които могатъ да дѣйствуватъ съвокупно, сж толкозъ повече силни, колкото присаденитѣ лози сж по лошо гледани. Ето защо липсалитѣ сж много въ лозята и има много не напълнени. И ако всѣка година не се замѣстватъ липсалитѣ, то единъ день ще останатъ свършено малко лози въ хектаръ?»

Това сж искренитѣ думи на единъ французинъ, който тѣй ясно и откровенно ни описва недостатъцитѣ на новото лозарство. И само съхненето ли е което главоболи французскитѣ лозари? — Малко ли други болести и неприятели го нападатъ, малко ли климатически и други природни условия му врѣдять, противъ които се полагатъ толкозъ усилия и толкозъ жертви? — И при все това, новото лозарство въ Франция напрѣдва, лозаритѣ не се отчайватъ, а водятъ една смѣла и твърда борба. Тѣ не правятъ като нѣкой отъ нашитѣ лозари, щомъ намѣрятъ една суха главина въ лозето си, да тръгнатъ изъ улицитѣ да я разнасятъ и вдигнатъ аларма, или да ги варакосватъ и закачатъ по мегданитѣ и кръчмитѣ, а се стараятъ всѣки единъ недостатъкъ, всѣка една ненормалностъ да си обяснятъ и да ги избѣгатъ за въ бждаще. Само постоянство, умѣние, желание и трудъ ще наддѣлѣятъ всички мжнотии и прѣпятствия, ще побѣдятъ всички болести и неприятели и ще се постигне желаемий успѣхъ.

В. П. Мариновъ.

Състоянието на лозята въ русенско.

Миналогодишното сухо лѣто бѣ причина да се запазятъ лозята отъ перноспората и да се получи не само достатъчно, нъ и доброкачествено грозде, даже лозя непрѣскани, благода-

рение, може би, на положението или сортоветѣ имъ, дадохъ грозде по силно отъ това на лозя прѣскани. Това обстоятелство послужи, както се вижда, тая година за примѣръ на нашитѣ лозари, които и безъ това, обикновено, съ особено хладнокръвие гледатъ на срѣдството противъ маната. Честитѣ дъждове прѣзъ мѣсецъ Май прѣдизвикаха значително изресяване на гроздето още при цѣвтенето а това, което остана, подлѣжи на съсипване отъ маната. Като никоя година, споредъ наблюденията ни, тая година перноспората се появи още около 20 Май, сравнително много рано.

Освѣнъ нехайството на лозаритѣ, нъ и честитѣ дъждове попрѣчиха значително на самото прѣскане. Прѣскани лозя се срѣщатъ на рѣдко и въ резултатъ на това на много мѣста лозята още сега сж съсипани отъ маната.

Когато сухото миналогодишно лѣто спрѣ дѣйствието на маната незабѣлзано, отъ друга страна филоксерата нанесе силенъ ударъ на лозята. На много мѣста това бързо дѣйствие на филоксерата зачуди лозаритѣ.

Такива сж резултатитѣ отъ сухитѣ и влажни години за лозя заразени отъ пероноспората и филоксерата. Това дано бѣде незабравимъ примѣръ на нашитѣ лозари, че трѣбва всѣка година наврѣме да прѣскаатъ лозята си.

Прѣтакание на виното.

Между постояннитѣ работи, които трѣбва да се извършватъ съ виното при неговото рационално обработване — *прѣтаканието* е една отъ най-важнитѣ. Съ прѣтакането не се прѣслѣдва само цѣльта да се отдѣли отъ виното образувалата се утайка и мжтнеющитѣ го вещества, но то е едно сигорно срѣдство за зрѣнието и развитието на виното. По тѣзи причини, може да се каже, че прѣтаканието не е работа, която както мнозина я опрѣдѣлятъ, че трѣбва да се извърши или повтори прѣзъ този или онзи мѣсецъ, а напротивъ за врѣмѣто и начина на нейното извършване трѣбва да се съблюдава естеството и развитието на виното, както и всички други окрѣжающи виното условия. По тѣзи причини на прѣтаканието, както всѣка една работа съ виното, трѣбва да се обрѣща особено внимание, защото често пжти се случаватъ, че нѣкои вина съ двѣ или три прѣтакания се съвършено избиструватъ и се прѣдпазватъ отъ

друго размѣтване, когато другитѣ вина трѣбва много пѣти да се прѣтакатъ, до гдѣто се постигне най-висшата степенъ на тѣхното развитие. Винаги при прѣтаканието на виното трѣбва да се наблюдава това: че много-кратното прѣтакание рѣдко може да повлияе лошо, когато съ много малкото прѣтакание, не само че се продължава зрѣнието на виното, нѣ и въ много случаи може да се отрази злѣ. Така, често се случаватъ, че вина, на които не е отдѣлена утайката наврѣме, която съдържа разни заразителни зародиши и която може лесно да се разложи, съвършено да се побъркатъ и развалатъ или се затруднява до голѣма степенъ тѣхното съхранение и продаване.

Още съ първото прѣтакание на младото вино, безспорно е, че се прѣслѣдва понататѣшното му развитие, като на първо мѣсто се гледа да се отдѣли то отъ утаената слѣдъ врѣнието му калъ, затова и прѣтаканието трѣбва да се прѣдприема слѣдъ като виното е завършило бурното си врѣние и се е полуобистрило. Особенно ако виното е добито отъ гнило, или полуизгнило, или изобищо отъ не здраво грозде, трѣбва да се побърза веднага слѣдъ бурното врѣние да се извърши прѣтаканието. Задържи ли се повече виното на утайката, послѣдната започва да се разлага или пъкъ се развиватъ посрѣдствомъ тия други бактерии, които прѣдизвикватъ разни болести на виното.

Вина, които сж ферментирали при изискуемата температура, сжщо трѣбва да се прѣтакатъ веднага, слѣдъ като сж завършили бурното врѣние. И при двата приведени случай практиката ние е увѣрила, че всѣко закъснение на прѣтаканието винаги замѣнява развитието на виното и много се лѣжатъ въ случая тѣзи, които дочакватъ напълно да се обистри виното и тогава го прѣтакатъ. По ранното прѣтакание е и тогава за прѣпорѣчване, когато имаме богати екстрактивни, бѣдни на киселина вина и на които ширата още е била богатата на лигави азотни вещества, тъй като послѣднитѣ лесно се разлагатъ, а най-вече въ изоби съ висока температура. Само вина, които сж разбивани много и които сж кипѣли при по ниска температура, добрѣ е да се прѣтакатъ по късно, за да могатъ да се запазятъ ферменти, които да прѣработатъ, неприкипялата, при първото тихо врѣне, захаръ. Въ такива случаи може да се дочака съ прѣтаканието до края на м. Януари?

Нѣколко дни слѣдъ първото прѣтакание виното се размѣтваново, това става вслѣдствие разбиванието, при което бѣлтъчнитѣ вещества находящи се въ него се окисляватъ и почватъ да се отдѣлятъ въ нерастворима форма. Като лежи извѣстно

врѣме виното, слѣдъ притаканието, то започва да се бистри, при което мжнотийтъ му падатъ на дъното на бѣчвата и образуватъ утайка сравнително по малка отъ първата. Това е признакъ, че резултата отъ прѣтакането е постигнатъ и трѣбва наново да се повтори. Сжщо и при тоя случай трудно е да се опрѣдѣли точно врѣмето. Обикновенно се смѣта това прѣтакание, като за най-цѣлесъобразно, да се извършва окою м. Априлъ, но, както казахме, врѣмето на прѣтаканието зависи винаги отъ естеството на виното. Така трѣбва да се прѣтака виното нѣколко пжти прѣзъ годината, до като се избистри и развие естествения си вкусъ. За да се постигне напълно ефекта отъ прѣтаканието, освѣнтъ на сезона за извършванието му, трѣбва да се съблюдава още и врѣмето, което въ момента на прѣтаканието да е добро, съ което се избѣгва повдиганието на утаената калъ. За сжщата цѣль трѣбва винаги при отварянието на бѣчвата да се отварятъ прѣдваритѣлно тапитѣ и при поставянието на канелитѣ да се съблюдава, щото, тѣ винаги да се забиватъ отворени. Не по малко внимание трѣбва да се обръща и при отцѣжданието на испраздненитѣ бѣчви, гдѣто често пжти по невнимание, слѣдъ като се отцѣли виното отъ калъта, наново се излива послѣдната върху него, а такова прѣтакание е повече отъ врѣдно. — За прѣдпазване на виното отъ зараза, прѣзъ врѣме на прѣтаканието, трѣбва избитѣ по рано да сж добръ провѣтрявани синпурени, сжщо всички сждове, съ които ще се работи да сж добръ исчистини, ако не се прѣслѣдва съ прѣтаканието подбуждание на тихо врѣние, за по голѣма сигорносъ може да се прѣдприеме и насинпуряване на виното, нъ въ тоя случай се изисква голѣма острожностъ, защото често пжти може да се попрѣчи на самото вино.

К. Тодоровъ.

Овощарство.

Нашето овощарство и неговото бѣдаще.

Ако пропжтува човѣкъ на длѣжъ и ширѣ прѣзъ нашето отечество и се вгледа добрѣ въ неговитѣ градини, въ неговитѣ ниви и полета, въ неговитѣ гори, рѣтлини и долове, на всѣкъждѣ око̀то ще срѣщне чудесна растително̀сть отъ разни пло̀дни и непло̀дни дървета, които съ своитѣ раско̀шни корени правятъ госто̀приемство на цѣлия животенѣ мирѣ, а съ красивитѣ си и сочни пло̀дове уталожватъ морнитѣ, трудящи се пжтници и ступани. На всѣкъждѣ, кждѣ̀то погледнемѣ, ще срѣщнемѣ трупове отъ стари, измрѣ̀ли вече овощни дървета, били тѣ орѣ̀хи, круши, ябѣ̀лки и др. такива; други пжкѣ̀ тжкмо въ най-цвѣтущата си възраст, а около тѣхъ безбро̀йно млади, които бързатъ да заематъ мѣ̀стото на вече умрѣ̀литѣ и увеличатъ богатството на страната. На всѣкъждѣ по горитѣ, ливадитѣ и сло̀говетѣ срѣщаме разни дивячки отъ круши, ябѣ̀лки, черѣ̀ши и други такива, които прѣ̀красно вирѣ̀ятъ безъ нѣ̀кога да се е докоснала до тѣхъ човѣ̀шката ржка. Всичко̀ това ни показва, че нашата страна и климатъ сж̀ сгодни за овощарството, защото естественѣ принципѣ̀ е, че тамъ, кждѣ̀то успѣ̀ва дивото, безсѣ̀мнѣ̀ние, ще расте и питомното, или казано на просто: »гдѣ̀то расте трѣ̀вата, тамъ расте и житото!« Ето защо̀ не напраздно нашата страна си е спечелила име по своята хубо̀сть и пло̀дородие, а нейнитѣ обитатели — съ своето трудо̀любие и посто̀янство. Мака̀рѣ̀ и примитивно, но напжтѣ̀ прѣ̀дшественници грижливо сж̀ охранявали тия пло̀дни дървета, а природата като че ли нарочно ги е кърмила за да образуватъ тия гра̀мadni стволове — тлѣ̀ющи паметници, по които ний, тѣхнитѣ наслѣ̀дници, да четемѣ̀ и продѣ̀лжимъ сж̀що започнатото дѣ̀ло. И днесъ, когато ний виждаме такива паметници на нашитѣ̀ овощни дървета, отъ една страна, новото изискване на живота отъ друга, и най-послѣ̀, като знаемѣ̀ благодатѣ̀та, що̀ тѣ̀ донисатъ било съ своитѣ̀ листа и пло̀дове на ступанитѣ̀ и държавата, не трѣ̀бва съ удивление да гледаме на тѣхъ, а енергически се захванемѣ̀ за процвѣ̀тането на този клонѣ̀ отъ народния ни поминѣ̀къ. Че овощното дърво е обрѣ̀щало вниманието на нашитѣ̀ прѣ̀дѣ̀ди, можемѣ̀ да сж̀димъ по запазенитѣ̀

народни мъдрости, които сж най-вѣренъ изразъ отъ душевнитѣ и трудови прояви на стария българинъ. Такава една отъ тия мъдрости, която и днесъ старитѣ повтарятъ е: »както баща ми е садилъ за мене, така и азъ трѣбва да садя за тия, които идатъ слѣдъ мене«, или »сади сливи и черѣши да яденъ ти, а ябълка и круша — дѣцата ти«!

Каква е била страната ни прѣди и въ врѣме на завоеванието ни въ овощарско отношение нѣмаме дани, отъ които да сждимъ, но като сждимъ по това що имаме на лице и което по-горѣ споменахъ, освѣнъ това, като имаме прѣдъ видъ особенната грижливостъ, съ която турцитѣ сж засаждали своитѣ и джамийни дворове съ овощни дървета, може да се каже, че овощарството него врѣме е било развито тукъ, нъ пъкъ не е стояло на подобающата висота, защото добититѣ плодове сж служили за домашно употрѣбление. Турцитѣ, този вѣроломный и звѣрски народъ, сж особено любители на сѣнкитѣ и вкуснитѣ плодове, благодарение на което сж развъдили днескашнитѣ сортове плодове и грозда, съ които нашето отечество може да се гордѣе. И днесъ още по нивитѣ и лозята срѣщаме грамадни облагородени дървета: круши, черѣши и ябълки, отгледани отъ самитѣ тѣхъ. На много мѣста изъ търновско и другадѣ срѣщаме такива дървета отъ него врѣме, които днесъ сж въ пълния разцвѣтъ на своето плодородие. Нъ както казахъ, тѣхното отгледване въ онова врѣме се е състояло само да добиятъ плодове колкото за домашно употрѣбление, а за нѣкакъвъ износъ или прѣработка и дума не е ставало. Че, дѣйствително, не сж се занимавали съ износъ може да се сжди по това, че почти всички отгледвани тогава па и днесъ наши сортове овощни дървета сж по-вече лѣтни. Имамъ и такива зимни, нъ тѣхното разпространение е ограничено. Така щото развъждането на овощнитѣ дървета прѣзъ периода на робството е било подкрѣпвано отъ турцитѣ, благодарение на тѣхната алчностъ къмъ вкуснитѣ и сочни плодове. Така щото тѣ не сж направили много, нъ сж запазили това, което природата ни е дала, даже, споредъ устнитѣ ми свѣдѣния сж и тѣ прѣнесли нѣкой отъ мѣстнитѣ сортове отъ другадѣ.

Въ такова положение завари освобождението нашето овощарство, нъ тука, вслѣдствие на войната, прѣтърпѣ една криза, като всички по-дебели и възрастни вече дървета се изсичатъ и употрѣбаватъ за гориво. По този начинъ овощарството рухва! Освѣнъ това слѣдъ освобождението настѣпи въ насъ съвсѣмъ новъ животъ и всѣки малко—много интелегентенъ мъжъ, който

може да се подписва става, чиновникъ и за овощарство »тази дребна за него »господинъ» работа» не струва да се говори даже; отъ друга — съ избѣгването на турцитѣ останаха тѣхнитѣ имоти и бѣлгарското, работяще население, като ги зае, обърна по-голѣмо внимание на зърненитѣ произведения, а овощарството остави само по нѣколко заварени дървета, които прѣзъ нѣколко години подмладяваше, колкото да има за домашна употреба. Обаче не мина много врѣме и нуждата отъ този клонъ на народния ни поминѣкъ се почувства и се обърна сериозно внимание за неговото повдигане. Не трѣбва да се забравя, че още прѣзъ врѣме на робството е имало обширни въ насъ овощни градини, нѣ въ ограничено количество. Днесъ съ особено усърдие се развива този клонъ и то еднакво между всички слоеве на обществото, като Министерството на Търговията и Земледѣлието съ голѣми парични суми насърчава разширението му, и не ще бжде далѣко врѣмето, когато единъ день нашето отечество ще се наслаждава отъ богатството на тия дървета.

Навсѣкждѣ въ насъ овощното дърво съ успѣхъ е могло и може да вирѣе, а за сега най-распространено па деже и поминѣкъ на населението съставлява само въ нѣкой части, като въ кюстендилско, троянско, трѣвненско и други още. Всѣкой единъ, който е ходилъ въ тия мѣста може, да се състави ясно понятие за хубоститѣ и облагитѣ на овощното дърво, обаче това е още много малко отъ онова, което трѣбва да се постигне. Извѣстоо е, че прочутия овощарски кжтъ на нашето отечество е Кюстендилската околия. Тукъ овощнитѣ градини, засадени съ разни видове овощни дървета, заематъ най-добритѣ долини на рѣкитѣ Струма, Бистрица и други мѣста на околията. Хиляди декари отъ земята на околията сж искусственно залѣсени съ овощни дървета и прѣобърнати въ градини, въ които прѣзъ цѣлата година — отъ ранна пролѣтъ до късна есенъ — блика животъ и радостъ. Главния поминѣкъ на населението въ този край е отъ овощарството. И тукъ се развѣждатъ не чуждострани, а мѣстни сортове. Кюстендилскитѣ сливи и ябълки; кюстендилската »сливовица» сж си спечелили добро име не само на нашитѣ, нѣ и на вѣнкашнитѣ пазари. Всѣка година отъ тукъ се изнасятъ съ хиляди килограма сушени и сурови плодове за Ромжния и западнитѣ държави. Сжщото нѣщо забѣлѣзваме и въ трѣвненско, троянско и другадѣ, отъ кждѣто, прѣзъ цѣлата година въ сѣверна Бѣлгария по градоветѣ и селата, се продаватъ ябълки, сушени сливи, пестилъ и ракия.

Че овощарството е доходно и че то възнаграждава много по-вече трудътъ отколкото другитѣ култури, при сравнително много по-малко трудъ и разноски, въ това на дали ще има нѣкой да се съмнява. Азъ бихъ прѣвелъ нѣколко примѣри изъ дѣйствителността отъ кюстендилско отъ лица, които се занимаватъ съ овощарство и безъ никакви разноски при единъ приятенъ и забавителенъ трудъ искарева почетна сума, нѣ не искамъ да утекчавамъ читателитѣ съ цифри. Достатъчно ще бжде само ако кажа, че жителитѣ на с. Ржждавица, прочуто въ насъ съ своитѣ черѣши и кайсий, се прѣпитава единствено отъ плодетѣ на тия и други овощни дървета. Отъ цѣлото село, състояще отъ около 150 кжци, на дали ще да има 5—10, които да си не копуватъ храна. Всѣко парче земя, ниви, лозя и ливади сж пълни съ череши и други дървета. Селото Еремия, пакъ тукъ, единственото му прѣпитание е отъ круши. Освѣнтъ тѣхъ има още много други села, поминѣтъ на които е единствено овощарството, особено прѣработени на ракия или печени и ябълки, изнесени на нашитѣ или чуждитѣ пазари. Тази година, па и миналитѣ, черѣшитѣ сж дадени отъ 20—50 лева 100-тѣхъ кгр.; ябълкитѣ отъ 30—50; сливитѣ 10—15 л. и крушитѣ 8—10 лв., и като се вземе прѣдъ видъ, че една череша може да даде 60—120 кгр., ябълка 250—400 кгр., слива 150—200 кгр. и круша 400—500 кгр. плодове, то ясно може всѣки да си състави понятие каква полза би ни дало овощното дърво. Да, овощарството е доста доходно и това, което е направено въ насъ, е капка въ море въ сравнение съ онова, което трѣбва да се направи.

Макаръ нашето овощарство да е въ своето възраждане днесъ, нѣ нашитѣ овощия сж си спечелили добро име на европейскитѣ пазари и уповайки се на възприемчивостта и трудолюбието на българина при едно рационално запознаване съ начинътъ на отгледването и разнитѣ приеми, като бране, сортиране, съхраняване, опаковка и други такива на плодетѣ, то въ едно недалочно бждаще ще започнатъ нашитѣ овощия да конкуриратъ чуждостранитѣ на вънкашнитѣ пазари.

Въ настояще врѣме нашето овощарство се гордѣе съ нѣколко мѣстни сортове ябълки, круши, сливи, черѣши и други, които по своя вкусъ и трайностъ, стоятъ наравно съ чуждостраннитѣ. Отъ тия сортове по важни и прѣпоржчени отъ Министерството на Търгов. и Земледѣлието за развъждане въ насъ сж слѣднитѣ:

Ябълки: Самораски, Скриненки, Кандилета, Момиици, Арап-

ки, Тутуни, Тетовки, Влапашки, Клапашки, Бухавици, Бѣли-
гюлабий, Кечовки, Боцнанки, Дудулки, Айвани, Нарки, Си-
напки, Циганки и др.

Круши: Водници, Стамболки и Кара-бѣйки.

Сливи: Кюстендилски; *Черешки:* Рѣждавички пр. и пр.

Всички тия поменати сортове, заедно съ много други още, имената на които не споменуваме, съставляватъ едно богатство на нашата страна въ овощарско отношение. Нъ тъй като тия мѣстни сортове сж съвсѣмъ малко познати на нашитѣ читатели, то въ страницитѣ на всѣки брой на това списание покрай другитѣ практически и научни овощни приеми ще ги запознаемъ и съ горнитѣ мѣстни и нѣкой по-важни за страната ни чуждо-странны.

Като завършвамъ настоящитѣ си редове и като имамъ прѣдъ видъ реномето на нашитѣ овощки на вънкашния пазаръ, и като виждамъ какъ усърдно и грижливо ежегодно се посаждатъ млади и нови овощни градини, то съ увѣреностъ, мога да кажа, че то въ кжсо врѣме би станало едно приходно перо, както на самитѣ притежатели, така и на държавата, затова въ заключение ще кажа: хора, садете овощни дървета; садете ги по ниви, градини, слогове, край пѣтища и на всѣкждѣ, кждѣто има мѣсто!

Ц. Личевъ.

Изборъ на овощното дърво.

Щомъ стане нужда, щото челоуѣкъ да си достави готови (облагородени) овощни дървета за засаждане въ градината си, трѣбва да гледа прѣди всичко, щото дърветата, които купува, да бждатъ здрави, съ развити корени, а особено съ много тѣнки корени и силно израстнали лѣторасты. Никогажъ не трѣбва да се купуватъ дървета отъ пжтующи (проходящи) търговци или продавачи, а винаги отъ най-близкиятъ държавенъ разсадникъ, като прѣдварително се разкаже на управителя на разсадника условията при които ще се засадятъ дърветата, като се иска той да прѣпорѣчва сорта. По добръ е да се погрижи челоуѣкъ за овощни дървета още прѣзъ есенъта, защото останалитѣ въ разсадника на пролѣтъ дървета сж повече пробрани и веднага, още прѣзъ Октомврий или Ноемврий, да се посадятъ.

Въ случай че поржчката става въ промѣнливо врѣме, така че по пхтя дърветата измръзнатъ, тѣ не трѣбва веднага да се садятъ, а да се поставятъ, както сж дошли — опаковани — въ нѣкоя влажна изба, гдѣто да прѣстоятъ нѣколко дена и тогава да се разсадятъ. Въ случай че сж засъхнали, което не трѣбва да се допустне, дърветата се заравятъ цѣли около 20 сантиметра въ земята и се заливатъ отгорѣ съ вода. Слѣдъ нѣколко дена, когато дървото и кората дойдатъ въ своето нормално положение, се изваждатъ и се посаждатъ.

Единъ опасенъ неприятель на овощнитѣ дървета.

Безспорно нашитѣ овощни разсадници сж принесли голѣма полза на домашното ни овощарство, но неможеме да прекриеме факта, че нѣкой разсадници на овощни дървета сж разсадници и на разни насѣкоми, които ще парализиратъ, ако не изобщо то поне отъ части дѣйността на М-ството на Търговията и Земледѣлието, което съ голѣми грижи и внимание е подѣло повдигането на овощарското дѣло въ страната ни. За пловдивскиятъ разсадникъ мнозина говорятъ, че е разсадникъ и на кръвната въшка, врѣдата отъ която испытватъ много и много общини, околии и окржзи.

Всички, които мислятъ че е обидно да се говори истината за завежданитѣ отъ тѣхъ разсадници, по-добрѣ ще сторятъ да искоренятъ това зло, отколкото напраздно да се нервиратъ.

Понеже кръвната въшка е вече признатъ неприятель на ябълковото дърво, като неискаме да кажеме че трѣбва да се изоставиме отъ търсѣние на срѣдства за борба срѣщу нея, тукъ ще запознаеме нашитѣ овощари съ новъ единъ, много по опасенъ неприятель по овощкитѣ, а именно *овощниятъ ликоѣдъ* Scolytus (Eccoptogaster) rugulosus. Овощниятъ ликоѣдъ е едно малко черно-мжтно брѣмбарче, което живѣе въ камбиалниятъ регионъ по сткблото на ябълката, дюлята, сливата, черѣшната и зарзалията*) и Scolytus (Ecc ptog) pruni, която напада крушата, сливата, черѣшната, ябълката, Prunus padus и бѣлиятъ глогъ. Брѣмбарчетата на овощниятъ ликоѣдъ се явяватъ прѣзъ м-ць Априль и Май, прѣзъ което врѣме женската пробива кората на овощното дърво, обикновено около пжпкитѣ, а най-често

*) Sorauer, Pfl. Krankheiten, m I, emp. 758.

отъ долу или отъ двѣтѣ страни на пжикитѣ, нѣ се срѣща и отъ горѣ и на мѣста, гдѣто нѣма пжка, завира се между кората и дървесината, изяжда ликото, часть отъ кората и часть отъ дървесината. Щомъ едно дърво е нападнато отъ овоцниятъ ликоядъ то умира.

Овоцниятъ ликоядъ е забѣлѣзанъ до сега въ пловдивскій окръгъ: конезавода, Садово, Държав. разсадникъ, пазарджиско: чифлика на Цвѣтановъ, Бишакерово по крушитѣ, въ Земледѣл. училище Пазарджикъ, по ябълкитѣ, а най-напрѣдъ се яви по бѣлата калвила, а по сетнѣ и по крушитѣ, и на вредъ по селата покрай Годопитѣ и на западъ отъ Т. Пазарджикъ; въ софійскіятъ окр.: въ чифлика на Н. Ц. Височество въ Гурабляне (по ябълкитѣ); въ плѣвенско, търновско и русенско. Понеже овоц. разсадници нѣматъ опрѣдѣлени райони, въ които да раздаватъ и да продаватъ овоцни дървета, прѣдилагаме, че има заразени овошки отъ тѣзи неприятели по всичкитѣ краища на България.

Всички тѣзи проучвания и точни опрѣдѣления съставляватъ прѣдметъ на опитнитѣ станции, ръководителитѣ на които се интересуватъ твърдѣ много по научната страна на въпроса, а ние ще кажемъ само това, че не само *Scolytus rugulosus* е неприятель на нашитѣ овоцни дървета, а и *Scolytus pruni*.

Колкото и интересни да сж научнитѣ проучвания, кой и колко ликояда нападатъ овоцнитѣ дървета, за въ практиката е важно само едно нѣщо: какво да се прави за да запазиме овоцнитѣ дървета отъ ликояда?

Цѣннитѣ срѣдства, съ които располага науката сега за сега и които прѣпоръчва управителя на опитната станция въ Садово*) сж: 1) Прѣзъ есенъта да се намажатъ дърветата съ варовито млѣко, което да се приготви така: 12.5 кгр. негасена варъ въ 100 литри вода. 2) Да се намаже дървото съ четка нѣколко пжти на редъ, до като се образува една дебела кора съ слѣдующата смѣсъ: 2.5 кгр. лошъ тютюнъ се сварява въ 32 литри вода и послѣ отварата се остава да стои около 24 часа, слѣдъ което се прѣцѣжда течността отъ листата. Тази течность се смѣсва съ равно количество говежда кръвъ и се прибавя смѣсъ отъ 1 кгр. гасена варъ и 16 части кравешки прѣсни извержения. Остава се да постои, като се разбърква отъ врѣме на врѣме и послѣ се употрѣбява. 3) Много силно поврѣдената кора трѣбва да се остързва.

*) Отчетъ, год. I, стр. 220.

Съ най-голѣмо внимание и интересъ сме прилагали горнитѣ сръдства, но отъ всичко излиза, че най-практично е да се облагороди желаемиятъ сортъ, особено ябълка и круша, които се нападатъ въ голѣми размѣри, на самото мѣсто, гдѣто ще стоятъ постоянно, като прѣдварително една или 2 години по-рано се отгледа тамъ дивячката за подложка. За да дойдемъ до това заключение ни учи самиятъ ликоядъ. Нито едно дърво, което е оставено тамъ, гдѣто е присадено, не е нападнато отъ ликояда. За примѣръ, да се взематъ дърветата въ разсадницитѣ, но щомъ се прѣнесатъ; тѣ заболѣватъ и прѣдставляватъ най-добра сръда за развъжданието на казаниятъ неприятель. За забѣлѣзване е още, че силно растящитѣ овошки цо-малко се нападатъ отъ ликояда, отколкото слаборастящитѣ; въ кишевитѣ години по-малко, отколкото въ сушовитѣ; на неторенитѣ, нъ по естество силни земи по-малко, а на торенитѣ съ прѣсень торъ много често.

Отъ всичко казано до тукъ излиза да се взиматъ слѣднитѣ мѣрки при основаване на овоцни градини: 1) Да се засаждаатъ овоцнитѣ градини 1 или 2 години по-рано съ дивячки и на мѣстото да се облагородяватъ съ желаемитѣ сортове. За тази цѣль Министерството на Земледѣлието да дава дивячкитѣ по ефтино, а не както облагородено дърво и да създава систематични курсове по облагородяването по всичкитѣ краища на отечеството ни. 2) Ако си основава нѣкой овоцна градина отъ готови присадници, да ги сади есено врѣме и то въ богати почви безъ да туря торъ, а особено да се избѣгва прѣстниятъ торъ. 3) Тамъ, гдѣто има обезателно нужда да се тори земята за овошкитѣ, да се употреби старъ (изгниль) компостъ.

Ръждавична кайсия.

Тази кайсия е добила названието си отъ името на самото село Ръждавица, Кюстендилска околия, кждѣто се развъжда твърдѣ много и отъ кждѣто е распространена на всѣкъждѣ по околията и нѣкой части на България. Ръждавичката кайсия е прѣнесена отъ Македония и развъдена пръвъ пжтъ въ селото Ръждавица, около 1840—1850 години. Отъ начало отгледването ѝ е било твърдѣ ограничено и на нея не се е обръщало никакво внимание, като овоцно дърво. Обаче, едва отъ прѣди 10—15 години нейнитѣ едри и красиви плодове обърнеха върху

си вниманието на населението и тя става вече прѣдметъ на овошарството въ това село, кждѣто днесъ не липсва отъ градината, дворътъ, лозето и нивата на никой рѣждавиченинъ, освѣнъ това е распространена въ цѣлата околия и нѣкой части на България.

Развѣждането ѝ става единствено чрѣзъ облагородяване. Отъ сѣме издѣнки не дава добри плодове, освѣнъ това не трае дълго врѣме. Облагородяването се извършва на джанка (кумбула), зарзала и бадемъ, нѣ най-добро е облагородяването на джанка. Облагородена на джанка дава по-едри и вкусни плодове, при това трае по-дълго врѣме, когато облагородена на зарзала или бадемъ дава дребни и сухи плодове и животътъ ѝ е по-краткъ. Облагородяването на зарзала и бадемъ става за сухитѣ и каменисти почви, а на джанка — за глинеститѣ и силни. Присаждането се извършва всѣкога на пжпка и то най-добрѣ съ спяща. Облагородяването на калемъ не е толкова сигорно и дава по-малко проценъ на прихващане.

Рѣждавичката кайсия има стебло полувисоко (срѣдно) съ разложена чапоподобна форма. При застаряване кората се попуква, а отъ начало бива гладка съ тъмно-червенъ рѣждивъ цвѣтъ. Животътъ ѝ трае около 10—40 години и то въ почва подходяща глинеста и запазена отъ вѣтроветѣ, а на открито на вѣтроветѣ мѣсто умира слѣдъ 10—15 години. Листата ѝ сж тъмнозелени, сърдцеобразни, слабо назжбени и на върха назжбени. Плодъ голѣмъ, сфериченъ, раздѣленъ на двѣ, покритъ съ тънки и съ много ситни и нѣжни бѣли като мѣхъ космици, които при узрѣването се губятъ. Цвѣтътъ на плодътъ е жълто-портакаленъ и откъмъ слѣнчевата страна боядисанъ ясно-кърминовъ. Месо жълто и сочно. Костилка гладка и сладка въ нея ятка. Зрѣе въ края на Юний или началото на Юлий м-цъ.

Рѣждавката кайсия е твърдѣ плодородно овошно дърво. Ражда редовно всѣка година. Едно 10 годишно дърво дава около 50—60 кгр. плодове, които се продаватъ по 25—30—35 лева 100-тѣхъ кгр. Единъ плодъ тегне 65—70 грама, а въ единъ килограмъ влизатъ 14—15 плода.

Тази кайсия заслужава распространение.

Ц. Анчевъ.

Врѣда отъ дълбокото садене на овошнитѣ дървета.

Придворниятъ градинарь М. Леблъ съобщава въ Gem

Ralgeber едно свое наблюдение върху паркови дървета, сядени прѣди 30 години. Нѣкой отъ дърветата растли по-буйно, други по-слабо. Това го заинтересовало да прослѣди причинитѣ на тази нееднаквостъ въ растежа на дърветата и намѣрилъ, че причината за слабия годишенъ прирастъ на нѣкои дървета се заключавала въ това, че сж сядени по дълбоко, отъ колкото трѣбва, вслѣдствие което коронитѣ на дърветата се лишаватъ отъ правилното дѣйствиe на въздуха и въобще на атмосферата.

Когато нѣкои сядятъ дървета, казва Леблъ, въ откритина вѣтроветѣ мѣстности, обикновено гледатъ да нахвърлятъ върху корена повече земя или пъкъ корена поставятъ по дълбоко въ земята. Тази практика не само че не помага, нъ и врѣди на дървото, тъй като послѣдното не може да развие правилно своитѣ корени, а слѣдователно, и по трудно се закрѣпва за земята. Причинитѣ за разнитѣ болести по овоцното дърво, неговата неплодовитостъ, прѣждеврѣменото падане на плодоветѣ, несочността имъ въ много случай трѣбва да се прѣписватъ на по дълбокото засаждане, отколкото трѣбва. Освѣнъ горното ние сме забѣлѣжили, че само дълбоко засаденитѣ овоцки искарватъ издѣнки, които отслабватъ овоцката, а при това съ честото имъ отстраняване, стеблото се наранява тѣкмо на онова мѣсто — до земята, па даже и въ земята, гдѣто има всичкитѣ условия за развъждане на разни болести и неприятели на овоцката.

Отъ казаното може да извадиме слѣдното правило: при прѣсаждането на дървото послѣдното да се насади единъ прѣтъ по-дълбоко въ земята, отколкото е било по-рано, за да има мѣсто за слѣгане на земята. За да не се клати дървото отъ вѣтара до захващането му, послѣдното да се привърже за коѣ.

Пчеларство.

Съединяване на слабитѣ роеве.

Роеве, които сж многочислени, сж всѣкога слаби и отъ такива роеве не трѣбва да очаква пчеларътъ никаква полза. Ето защо такива никога не трѣбва да се държатъ. Такива съ-

мейства прѣзъ лѣтото още могатъ да се подсилятъ, нѣ най-добрѣ е да се съеденяватъ. Съеденяването на роеветѣ става пролѣтъ и есенъ. Работата при съединяването, било то пролѣтъ или есенъ е една и сѣща и толкова лесна щото достатъчно е само да се прочетатъ внимателно долнитѣ редове и всѣкой ще може самъ да го извърши.

Важното тука е да се знае кой рой е слабъ. Слабия рой всѣкой го познава, било по малочислеността на неговитѣ пчели, било по слабата му работа. Рой, който пролѣтно врѣме има толкова пчели, колкото да покриватъ четири рамки, е слабъ, обаче ако такъвъ има добра и млада майка, може да се засили прѣзъ лѣтото, но такъвъ ако на есенъ има четири рамки, то безъ друго е слабъ. Затова има ли ройтъ на пролѣтъ по-малко отъ четири рамки, трѣбва да се съедени; сѣщото и есенъ — има ли четири рамки, пакъ трѣбва да се съедени. Подъ тази дума съеденяване, разбираме да съеденимъ два или три слаби роя на едно, за да направятъ едно силно сѣмейство.

Врѣмето за пролѣтното съеденяване е мѣсець Априль, а за есенното — мѣсець Августъ. Самото съединяване става така:

А. Въ разборнитѣ кошери. Най-първо подпушваме съ димъ силно и двата слаби роеве, които ще съединяваме, за да се нахпатъ съ медъ и бждатъ не толкова зли. Слѣдъ това, като постоимъ половинъ минута врѣме, отваряме кошаритѣ и ги напушваме пѣкъ отгорѣ и ги наръсваме съ медена или захарна вода за да добиятъ всичкитѣ еднаква миризма, и се не хапятъ една друга. Слѣдъ това разреждаме пититѣ въ единия кошерь прѣзъ една, така щото да остане по-между имъ мѣсто за още по една.

Направено това, взематъ се тогава пититѣ отъ другия кошерь и се нареждатъ на праздното мѣсто, по-между ония въ първия. Останалитѣ пчели по дѣното на праздния кошерь се трѣсватъ отгорѣ въ пълния. При нареждане на пититѣ трѣбва да гледаме щото пититѣ съ пилото да дойдатъ въ срѣдата, за да го топятъ пчелитѣ. Ако ни трѣбва нѣкоя царица, то я хващаме, ако ли не, оставяме ги и пчелитѣ си избиратъ, която искатъ, обаче щомъ едната царица е стара, а другата млада, то добрѣ е да убиемъ старата и остане младата за майка на новото сѣмейство. Слѣдъ тѣй нареденитѣ пити подпушваме още веднажъ отгорѣ, пчелитѣ покриваме ги съ мушамата и слагаме капакътъ. Слѣдъ нѣколко врѣме пчелитѣ свикватъ една на друга и заживѣватъ спокойно безъ да се борятъ и хапятъ една друга. По този начинъ съедененитѣ два слаби роя даватъ единъ твърдѣ

силенъ и добъръ, който ще донесе добра облага на пчеларя.

В. Въ плетени кошери. Съединяването пѣкъ въ плетенитѣ кошери става тъй: подпушваме пакъ силно и двата роеве и слѣдъ половина минута, като ги обърнемъ нагорѣ съ устата, напрѣскаваме ги добрѣ съ медова или захарна води, за да добиятъ тоже еднаква миризма. Слѣдъ това изгонваме пчелитѣ отъ единия кошерь въ единъ празенъ. Изгонването става по сѣщия начинъ, както и при прѣселването отъ старъ въ разборенъ кошерь — Исправа се пълния кошерь нагорѣ съ устата и закрѣпя между нѣщо, за да не падне и на едната му страна, отгорѣ, се облѣга единъ празенъ, малко понаклоненъ. Слѣдъ това се започва да се чука съ двѣ клѣчки отдолѣ нагорѣ пълния кошерь, като отъ врѣме на врѣме се поспира. Отъ това тракане пчелитѣ, подплашени излизатъ и отиватъ отгорѣ въ празния. Подиръ това напрѣскаваме пакъ пчелитѣ и отъ двата кошери съ медова и захарна вода и трѣсваме пчелитѣ въ пълния кошерь, напушваме ги пакъ и го залюпваме на земята. На утринта гледаме пчелитѣ, ако не се борятъ, това е знакъ че сж свикнали и си живѣятъ добрѣ. Борятъ ли се пѣкъ, то пакъ ги подпушваме, слѣдъ което врѣме тѣ си свикватъ.

Съеденяването трѣбва да става всѣка вечеръ, когато всички пчели сж се прибрали отъ полето. Ако го вършимъ денемъ, то на мѣстото на взетия кошерь поставяме празенъ и пчелитѣ, които сж били на паша, като се събератъ вхтрѣ, вечерта ги присъединяваме къмъ другитѣ. Ако не поставимъ никакъвъ кошерь, то тѣ, като видятъ, че имъ нѣма кошерьтъ, ще отидатъ въ другъ, и товарнитѣ пчели ги приематъ на всѣкъждѣ. Нѣ всѣкога е по-добрѣ да става вечеръ, за да нѣмаме много изгубени, работни пчели отъ новото сѣмейство, които за него сж отъ голѣма полза.

Като завършваме тия си редове казваме, че нѣка всѣкой пчеларъ да си има за правило: *никога да не държи слаби сѣмейства*, защото такива се нападатъ отъ крадци, молци, прѣзимуватъ мжчно — съ една дума не донисатъ никаква облага, а само ядове на пчеларя.

Ц. Ангевъ.

Търтейтѣ въ кошерищата.

Търтейтѣ въ пчелното сѣмейство сж прѣдначени да

оплодяватъ майката — царицата. По нѣкогажъ тѣ могатъ, макаръ и за малко, да заселятъ и цѣлата кошерина, което разбира се е нещастие за пчеларя, понеже отъ такъвъ кошертъ неможе да се очаква никакъвъ доходъ. Причината да се засели извѣстна кошерина само отъ търтей може да бѣде, или че царицата е неоплодена, остарѣла, или че кошера е осиротелъ. Първиятъ случай се срѣща, когато царицата е неоплодена, по причина че е излѣзла на оплодяване въ лошо врѣме или безъ търтей или пъкъ заради това, че че е излѣзла за акта на оплодяване или пъкъ, че тя е много стара. Резервата отъ мжжкитѣ сѣмена, при оплодяването сж изчерпани. Вториъ случай — да се развѣдатъ много търтей въ кошерината — състои, казахме, въ това, че пчелното сѣмейство е осиротѣло, т. е. царицата му е умрѣла или се е изгубила и нейното мѣсто, поради нѣмане на яйчице или царичина килийка съ яйчице, отъ което пчелитѣ да си отгледатъ царица, се заема отъ обикновена пчела, яйчнитѣ органи на която не сж развити, както на царицата, вслѣдствие което отъ яйцата и се развиватъ само търтей. И въ двата случая, когато майката носи ненормални яйца, пилото се казва *трѣтейво*, защото отъ него се излюпватъ само търтей.

Както казахме и по-горѣ, такива кошерины не сж полезни за пчеларя, затова негова длъжностъ е да вземе о врѣме мѣрки и то колкото по-рано стане това, толкова по-добрѣ. Когато причината за излюпването на много търтей е матката, то грѣшката се поправя по лесно, като се замѣсти съ нова, която слѣдъ нѣколко дена започва да носи редовни яйца, макаръ че и това не е всѣкогажъ така лесно. Много е по-трудно да се приведе извѣстно пчелно сѣмейство въ редъ, на което се е нагърбила да изпълнява длъжността на царица, нѣкоя обикновена пчела, тѣй като тя мжчно се различава отъ другитѣ работни пчели. Едничкиятъ практиченъ способъ въ случая е да се отстранатъ всичкитѣ пити, наплоти съ търтейво пило заедно съ пчелитѣ, а да се прѣнесатъ такива съ пчели отъ други по силенъ кошертъ, заедно съ една нова оплодена матка, която да се държи въ маточината клѣтка, залепена върху нѣкоя отъ срѣднитѣ пити и да се храни 3 дена съ теченъ медъ. Слѣдъ това врѣме да се пустне новата матка свободно.

За да се поддържа кошера въ исправностъ въ отношение на търтейтѣ, ще кажеме нѣколко бѣлѣжки за практиката:

1. Да се отстранява при ревизийтѣ на кошеритѣ, всичкото търтейво пило дори до всичкитѣ кюшета на питата;

2. Да се не остава особено въ отдѣлението, гдѣто се възждатъ пчелитѣ, никаква пита съ търтейви килийки;

3. Рамки съ търтейви килийки да се оставатъ съ мѣра;

4. Да се убиватъ търтейтѣ въ самитѣ кошерини, а да се отгледватъ, колкото сж потрѣбни, въ по силнитѣ кошерини;

5. Да се замѣстватъ старитѣ матки о врѣме съ млади, жизнеспособни за своето прѣдзначение и

6. Щомъ се забѣлѣжатъ повече търтей въ нѣкоя кошерина, да се прѣгледа веднага.

(Извлечение изъ *Die Bienenpflege*).

БЪЛГАРСКО ПТИЦЕВЪДСТВО.

отъ Ed. Brovn.

Българската държава е отъ особенъ интересъ, поради факта, че тя е съставена отъ най-младия народъ въ Европа. Има само двадесетъ и петъ години, отъ какъ народътъ ѝ се е освободилъ отъ турското господарство, подъ чието управление той е билъ угнетяванъ около 500 год., а частъ отъ южна България, бивша източна Румелия — се присъедини съ свободна България осемъ год. по-послѣ. Тамъ, гдѣто турското владичество има надмощие, всичкитѣ усилия къмъ наредѣкъ оставатъ безплодни и това ни правѣше да очакваме да намѣримъ България въ много задничово състояние. Повече отъ едно поколѣние трѣбва да прѣмине за да се прѣмахне влиянието и диритѣ на такова едно управление, каквото е било турското. Трѣбва да се поява ново положение, прѣди да могатъ да се забораваатъ мжнотинитѣ и да се избѣгне репресивното влияние отъ миналото. Отъ какъ се е освободила България тя е направила такъвъ прогресъ, който е зачудилъ цѣла Европа. По всички посоки се забѣлѣжаватъ знакове на развитие, което, наистена, е доста забѣлѣжително. Самия народъ е напредничава раса съ велико бъдеще, но тѣ не сж още напълно опитали методитѣ на модерната цивилизация.

Въ настояще врѣме, ако и много нѣщо да е направено за развитието настраната, въпросътъ, който се вижда да бжде наредѣ най-важенъ, е настѣпающата борба съ Турция. Това може да произтече като резултатъ отъ македонския въпросъ, защото българския народъ простира ржка за помощ на свойтѣ братия, които сж още подъ игото на Турция и търси да се придобие и за тѣхъ сжщата свобода; на която се радватъ и тѣ. България е една страна съ голѣмъ контрастъ: селата ѝ сж бѣдни и лошо построени, но има и знакове тукъ тамъ благонадеждни. Столицата София, е била построявана по едно амбицизно надпрѣдварване, и, като слѣдва да се развива добръ, въ разтояние на петнадесетъ години, ще

стане единъ прѣкрасенъ градъ. Електрическа свѣтлина, електрически трамвай и всичкитѣ модерни усъвършенствувения вече се намѣратъ тамъ, и прѣкрасни здания красятъ улицитѣ ѝ и широкитѣ ѝ булевари.

Признателности. Прѣбиването ни въ България бѣше доста кратко, но можа да се забѣлѣжи, колкото много усилия се правятъ напредъкъ и усъвършенствуване, но по птицевѣдството нѣма още нищо направено. Ние радосно щѣхме да иждивимъ врѣме, за да посѣтимъ повече отъ интереснитѣ мѣста на страната, и да разгледаме по-пълно Балканитѣ, но врѣмето на годината едвamtъ благоприятлуваше за това, защото бѣше много студено и сиѣгътъ покриваше още лицето на земята. Сцената притежава твърде красна глетка, и ако ни се падне случай подиръ нѣколко години пакъ ще посетимъ тази област и ще можемъ да отбѣлѣжиме прогресъ, който би тя поправила прѣзъ това врѣме. Ние признаваме съ голѣмо удоволствие услугитѣ, дадени намъ прѣзъ врѣме на нашето посѣщение, първомъ на Британския Вици-консулъ въ София, Г-нъ *G. H. Toulmin*, който, и понапрѣдъ, както и прѣзъ врѣме на нашето посѣщение, ни направи твърдѣ голѣми услуги; на Г-нъ *Ив. Сариновъ*, началникъ на отделъ по землѣделието въ Българското министерство на Земледѣлието и търговията; на чиновникитѣ при статиятическото Бюро; на Г-нъ *Робовъ*, единъ отъ главнитѣ земледѣлчески инспекторъ, който бѣ туренъ на наше расположение отъ Земледѣлческия департаментъ; на Г-нъ *Гечевъ*, директоръ на землед. училище въ Садово, и на професоритѣ на училището. Ние тоже длѣжиме на Г-нъ *Смолнски*, синътъ на съдържателя на Грантъ Хотелъ въ София, въ който живѣхме и който, като знаеше английски езикъ, много ни послужи. Онѣзи, които не сж имали случая да посѣтятъ балканитѣ, едва ли ще могатъ да разбератъ желанието и готовността за учтиво услужване, да помагатъ на посетителитѣ отъ разнитѣ страни и азъ май се боя че ние, въ Англия, не сме всѣкога толкозъ готови да услужатъ по сжщия начинъ.

Видове домашни птици

Ние вече казахме, когато говорихме за Сърбия, че сме посѣщавали страни, гдѣто породитѣ на домашнитѣ птици сж съвсѣмъ различни отъ онѣзи, шо се намиратъ въ западна Европа. И България ни заслужи за примѣръ, който може да се срѣщне, може би, само тамъ, гдѣто подобрѣнитѣ раси още не сж се напълно появили. Фактъ е, че макаръ и да сж направени усилия за подобрѣни и усъвършенствуване на птицитѣ въ България, тѣ обаче, още не сж се напълно разпространили щото да повлияятъ върху типътъ на кокошкитѣ, които се срѣщатъ въ тази страна. До сега малцина сж се залавали съ развъждане на по добри раси домашни птици, освѣнъ земледѣлческитѣ училища, гдѣто ние съ особенъ интересъ забѣлѣжихме разнитѣ видове кокошки въ страната. Типътъ на кокошкитѣ е повече азиатски, понеже сж прави и високи, съ длѣгнести жѣлтиникави крака, има, обаче, много отъ тѣхъ съ пълна черна перушина, и съ високи опашки, подобни на видоветѣ *Brahma*, *Cochin* и *Langshan*. Много пхти птицитѣ иматъ краката си покрити съ пера, но по шарътъ на перушинитѣ си бѣха, както е можалъ да се очаква, много различни.

милиона корони, а износа на сжщиятъ артикулъ се е намалилъ съ $19\frac{1}{2}$ милиона корони. Увеличилъ се е само износа на пера и то приблизително съ 2 милиона крони. По отдѣлно се вижда износа и вноса на отдѣлнитѣ артикули отъ слѣднитѣ цифри:

вносъ въ корони.		
	1904 г.	1905 г.
Живи птици	5,333,940	5,568,210
Заклани птици . . .	223,400	247,900
Яйца	34,427,052	42,999,873
Жълтъкъ и бѣлтъкъ	120,900	176,220
Пера	5,099,858	5,061,155
	45,205,150	54,053,358

износъ въ корони		
	1904 г.	1905 г.
Живи птици	12,050,800	10,911,200
Заклани птици . . .	4,936,580	4,466,770
Яйца	105,468,452	85,977,549
Жълтъкъ и бѣлтъкъ	98,080	77,920
Пера	19,913,190	21,716,537
	142,467,102	123,149,976

Живи птици сж внесени 3,632,126 глави а прѣзъ 1904 г. 3,262,698. Отъ доставчицитѣ на първо мѣсто стои Сърбия, която е внесла 1,811,647 глави, Русия — 639,316, Румания — 272,248, Италия — 531,186 и България е внесла 275,222 парчета. Имало е пратки така сжщо и отъ Германия, Турция, Гърция, Швейцария, Англия и Египетъ.

Експорта на сжщото перо е спадналъ отъ 7,031,385 глави прѣзъ 1904 г. на 6,145,441 глави прѣзъ 1905 год. Най-голѣмата — крупната — купувачка е Германия, която е получила 6,043,750 парчета, плюсъ 4400 глави, които сж дадени въ хамбургското свободно пристанище. Второстепени купувачи сж още Швейцария, Италия, Англия, Испания, Белгия, Русия, Сърбия, България, Египетъ и Румания.

Закланитѣ птици, които сж внесени прѣзъ 1905 год. възлизатъ на 123,307 глави, равни на 2479 цента (по 100 кр.), когато прѣзъ 1904 год. сж били внесени 2234 цента = на 87 954 глави. Най-голѣмо количество заклани птици се внаса отъ Русия (72,726 глави) = на 1788 цента, Италия — 35,722 глави (378 цента) а слѣдъ тѣхъ внасятъ въ по-малко количество за-

клани птици Германия, Франция, Сърбия, Румания, Швейцария, Белгия и Гърция.

Износа на сжщиятъ артикулъ възлиза на 1,338,875 глави = 40,600 цента когато прѣзъ 1904 година е билъ 1,615,619 глави = на 44,878 цента. Германия и тукъ се явява като първа покупателка, гдѣто сж внесени 1,063,222 глави = 32,413 цента, а прѣзъ свобод. пристанища Хамбургъ и Бременъ сж внесени още 15,847 глави заклани птици = на 385 цента. Значителенъ купувачъ е била Англия, Белгия и Швейцария, а малки пратки е имало за Холандия, Италия, Франция, Египетъ, Британска Индия, Румания, Дания, Русия и Швейцария.

Яйца прѣзъ 1905 год. сж внесени 592,867 цента, нѣщо 115,000 цента повече, отъ колкото прѣзъ 1904 год. Най-голѣма часть е внесена отъ Русия (542,137 цента). Само България, Турция и Румания заслужаватъ да се споменатъ като вносни държави слѣдъ Русия. Малко количество сж внесли: Германия, Швейцария, Египетъ, Гърция, Черна-гора, Англия, Франция и Холандия.

Износа на яйца е намаленъ отъ 1,145,182 цента на 1,032,951 цента. Само Германия е взела 903,536 цента, а освѣнъ това свободното пристанище Хамбургъ е взело 14,809 цента, Авлия — 56,553 цента, Швейцария — 30,138 цента, Холандия — 14,061 цента, Белгия — 6,666 цента и Франция 4,793 цента. Малки пратки сж отишли въ Русия, Италия, Сърбия, Фиуме и Триестъ.

Бѣлтѣкъ и жѣлтѣкъ е внесено 2937 цента, вмѣсто 2015 цента отъ 1904 година. Отъ внесеніята бѣлтѣкъ и жѣлтѣкъ прѣзъ 1905 год. е дошелъ отъ Германия 2144 цента. Износа на сжщиятъ артикулъ е спадналъ отъ 1226 цента на 974, отъ които само въ Германия е изнесенъ 906 цента.

Пера. Вноса на пера е спадналъ отъ 17,166 цента на 16,605 цента, отъ които само отъ Русия сж внесени 6861 цента, отъ Германия 4044 и 3525 отъ Китай. Износа се е покачилъ отъ 45,625 на 48,524 цента, отъ които въ Германия сж изнесени 46,548 и 390 цента въ свободнитѣ пристанища въ Хамбургъ и Бременъ.

Конопеното сѣме и масло отъ него, като срѣдство противъ паразити. *Zentralblatt fur Pferdezucht* пише: Твърдѣ малко се знае, какво, че маслото отъ конопеното сѣме може да се употреби безъ поврѣда за унищожаване на разнитѣ паразити

по кожата на добитѣка. Като земледѣлецъ прѣзъ течение на 30 годишната ми практика, пише дописника, съмъ го употребявалъ и винаги съ успѣхъ. Въ растояние на 2 до 3 часа, слѣдъ като се намаже кожата на животното, послѣдното се освобождава отъ всѣкакви паразити, тъй като тѣ измиратъ. Сжщо така това масло дѣйствува полезно и върху кожнитѣ рани. Конопеното масло е ефтно и леко може да се достаетъ, като при това трѣбва да се забѣлѣжи, че то не притежава никакви утровителни свойства, както това е съ много други сръдства за сжщата цѣль.

Независимо отъ това конопа, като растение, може съ успѣхъ да се употребѣи за запазването на онѣзи растения, които се нападатъ отъ листни бълхи. За тази цѣль той се сѣе между редовете на растението, което искаме да запазимъ.

Една прилежно нослива кокошка. Миналата година, пишеха Шцрасбургскитѣ вѣстници, се казва въ «Листи за птицевѣдството» какво едно Швейцарско орнитологическо дружество тамъ празнувало юбилей на хилядното (1000) яйце снесено отъ една кокошка. Елзазъ-Лотарингекитѣ птицевѣди отпразднували тази пролѣтъ подобенъ празникъ на кокошката на Михаилъ Дебсъ, която той зовалъ «Хубавата Олга». Всѣизвѣстната Олга била премирана съ I-ва награда въ нѣколко птицевѣдни изложби. Излюпила се е на 21 мартъ 1898 година и е пренесла първото яйце на 22 августъ с. г. До есенъта е снесла 80 яйца, а въ продължение на 8 години е снесла само 989 яйца, както слѣдва по години на редъ: 80—259—154—113—94—117—96—76. На 5 Априлъ 1906 година е умрѣла отъ счуване на яйцето въ яйчника.

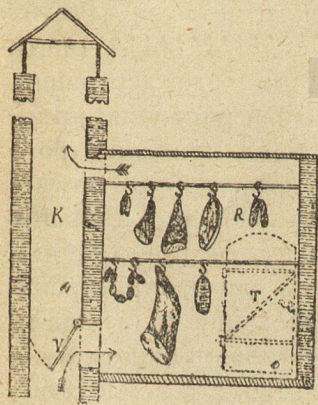
Очистването на калдърмата отъ трѣва. Очистването на трѣвата по калдърма става най-често чрѣзъ щипене и изскубване. Понеже е много трудно така да се почисти, а особено когато двора е много голѣмъ, прѣпорѣчва се за тази цѣль морската соль. Обикновено прѣди слабъ дѣждъ се посолва калдърмата съ соль. Ако сольта не унищожи трѣвата отъ едно посоляване, то се повтаря. Така като се соли калдърмата нѣколко пкти прѣзъ годината, тя остава чиста отъ бурени.

Английскитѣ ученъ птицевѣдъ, Едвардъ Бровнъ, който недавна посѣти страната ни, съ цѣль да изучи нашето птицевѣдство, е заминалъ сега за Америка да изучи тамашното птицевѣдно дѣло.

Приготовление на шумка и стая за пушенето ѝ.

Консервиране на свинското месо у насъ, на село, става по такъвъ първобитенъ начинъ, че челоуѣку даже става неприятно, когато го употребява за храна.

Свинското месо, което ще се консервира, чрѣзъ соление и пушение, трѣбва да бѣде здраво отъ всѣкакви болести, а особено съ внимание трѣбва да се прѣгледа да не е заразено отъ трихини. Слѣдъ като истине свинята, подиръ закалването ѝ (10—12 часа), отрѣзватъ се плешките и бутуетѣ ѝ въ форма каквато си сж, обрѣзва се месото, сланината и кожата, които висятъ отъ около имъ или съ други думи бутуетѣ и плешките се угладватъ и закржгяватъ добрѣ. Отрѣзватъ се и рибицитѣ, както и бѣловетѣ и се наслагватъ правилно легнали едно до друго въ единъ чебуръ, като се посоляватъ. Солта се туря да извлече излишната вода и да пази месото отъ развала. За всѣкой 100 кгр. или частъ отъ тѣхъ се взима по 6 килограма соль, въ която се смѣсва 500 грама чилска силитра*) и 1 кгр. счукана захаръ. Така посолено месото, като се гледа да нѣма

фиг. 7.

нигдѣ между него праздно мѣсто, а ако има такова, то се изпълва съ парчета месо или сланина, стои 10 до 14 дена въ собствено пустнатата саламура, слѣдъ което се изважда и се пуши. Колкото и добрѣ да е приготвена шумката, нѣмалѣ подходно мѣсто да се упуши, тя не може да добие качествата на добра шумка. За тази цѣль може да се пристрой на тавана почти на всѣка кѣща една камара за пушене, споредъ приложената скица фиг. 7. Размѣритѣ на пушалнята сж:

1.5 м. широчина, толкова дължина и 2 метра височина, като се опрѣ сръдната на едната ѝ страна до коминия и се направятъ на послѣдниятъ двѣ дупки, прѣзъ които да влиза и излиза пушека. Отъ горната страна въ коминия на долната дупка, както се вижда има една желѣзна плоча, която отваря и затвара коминия, така щото може да пуска повече или по-малко пушекъ, споредъ това дали послѣдниятъ е топълъ или по-студентъ. Колкото

*) Купува се въ всѣка аптека.

е по топѣлъ пушека, толкова по-малко трѣбва да се пуска въ пушалнята. Вратата на пушалнята трѣбва да се затварятъ добръ за да не се попрѣчи на тегленето на коминя, а стениѣ ѝ да се изидатъ съ тухли, а тавана да се направи отъ дебели дѣски, така схванати, щото да нѣма пукнатини и да се измаже отъ горѣ съ клисава прѣстъ. Въ такава пушалня може да се пуши едноврѣмено 100—200 килограма месо. За горение се взиматъ винаги сухи клечки, вършини, размѣсени съ шума и трески отъ широколистни дървета, нѣ никогажъ не отъ иглолистни. А най-добъръ материалъ за това служатъ сухитѣ лозини. Пушенето трае 3 до 5 дена.

КНИЖНИНА.

Отъ три години насамъ Държав. Земледѣл. опитна станция въ Садово издава по редъ годишнитѣ си отчети. Тази година е излѣзалъ отъ печатъ третиятъ годишенъ отчетъ за 1905 г. Той се състои отъ три части: I-та частъ съдържа редъ опити съ разни пролѣтни и есенни пшеници; мѣстни и чуждестранни, рѣжъ, ячемици, овеси, кукурузи, оризи, бобови расценія, крѣмни, търговски и индустриални и пр. Опититѣ сж правени строго систематически и отъ тѣхъ може да се вадятъ добри научни и практически свѣдѣнія. Едно, което дава особена цѣнность на отчета е, че всичкитѣ свѣдѣнія и опити сж безпристрастни.

Въ втората частъ отъ отчета сж описани най-разпространенитѣ болести и поврѣди по земледѣл. растения и овощнитѣ дървета, а сж описани така сжщо и нѣкой нови болести и неприятели, които иматъ научно значение за нашето земледѣлие.

Третата частъ отъ отчета се занимава съ бюджетнитѣ срѣдства на станцията и нейнитѣ сбирки.

Цѣлиятъ отчетъ прѣдставлява самъ отъ себе си единъ цѣненъ приносъ на нашата земледѣлска литература, отъ който могатъ да се черпятъ добри свѣдѣнія.
